

117. 163

48929/B

~~17 12 15~~

H. XXX. 6

19

VERHANDELING

OVER DE

NAVELBREUKEN,

DOOR

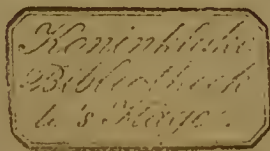
S. TH. SOEMMERRING,

*Koninklijke Beijersche Geheime Raad, te
Munchen in Beijeren.*

BEKROOND BIJ HET LEGAAT VAN
J. MONNIKHOFF, IN 1807.

TE AMSTERDAM, BIJ
LODEWYK VAN ES,

MDCCCIX.

A N T W O O R D

O P D E

V R A A G E:

„ Daar de Ontleed- en Heelkundige onder-
„ vinding eene merkbaare verscheidenheid der
„ NAVELBREUKEN en die daarvan dikwijls
„ den naam draagen, heeft leeren kennen; van
„ welke de *waare*, die door den Navel-ring
„ uitschieten, veelvuldig bij jonge kinderen en
„ zeldsaamer bij bejaarden voorkomen; en die
„ der laatstgenoemde voorwerpen, als *onwaare*,
„ door bijzondere openingen in den omtrek
„ van dien ring naar buiten komende, eerder
„ tot de Buikbreuken behooren gerekend te
„ worden; en die zelfde onderscheiding van
„ belang word voor de behandeling deezer ge-
„ breken, zoo word gevraagd:

„ 1. Welk is het maakfel des Navels en van
„ deszelfs naasten omtrek, vóór en bij de ge-
„ boorte van een kind; welke natuurlijke ver-
„ anderingen ondergaat hetzelve in de kinds-
„ heid en verderen leeftijd; welke tegenna-
„ tuurlijke ongesteldheden kunnen daarbij, van
„ de geboorte af plaats hebben of naderhand
„ ontstaan, en aanleiding geeven tot uitzakking
„ van Buiksingewanden en derzelve beklem-

„ ming ; en wat hebben Ontleed- en Heelkun-
„ dige Waarneemingen daaromtrent geleerd en
„ bevestigd?

„ 2. Welk licht verspreiden deeze Waar-
„ neemingen over de Aanwijzing ter behande-
„ ling, voorkoming of heeling deezer onder-
„ scheidene gebreken, bij kinderen en bejaar-
„ den; welke eenvoudigte of minst zamenge-
„ stelde hulpmiddelen of kunstbewerkingen, die
„ daarbij te passe komen kunnen, zijn door de
„ ervarenste Heelkundigen te boek gesteld, en
„ door hunne Waarneemingen gestaafd; of ge-
„ grond op eigene ondervinding en beredeneer-
„ de proefneemingen; en welke deezer kunst-
„ behandelingen verdienen bij beide, waare en
„ onwaare Navelbreuken, eene algemeene, of
„ bij ieder deezer soorten eene bijzondere aan-
„ prijzing?”

D O O R

S. T H. SOEMMERRING,

*Koninklijke Beijersche Geheime Raad, te
Munchen in Beijeren.*

WAAR AAN DE GOUDEN MEDAILLE IN DEN
JAARE 1807. IS TOEGEWEZEN.

I N H O U D

DEZER

VERHANDELING.

EERSTE VRAAGSTUK.

EERSTE AFDEELING.

*Over het maakfel des Navels en van deszelfs
naasten omtrek, vóór en bij de geboorte
van een kind.* bl. 2.

TWEEDE AFDEELING.

*Over de natuurlijke verandering derzelve,
in de kindschheid en verderen leeftijd.* 13.

DERDE AFDEELING.

*Over tegennatuurlijke ongesteldheden, wel-
ke van de geboorte af plaats hebben, of
naderhand ontstaan en aanleiding geven
tot het uitzakken van Buksingewan-
den, enz.* 33.

EERSTE HOOFDSTUK.

Over de Aangeborene Navelbreuken. 33.

TWEEDE HOOFDSTUK.

*Over die, welke naderhand in de kindsch-
heid en later ontstaan.* 47.

T W E E D E V R A A G S T U K.

*Over het licht, het welk de Waarnemingen
verspreiden over de aanwijzing ter behan-
deling, voorkoming en heeling dezer on-
derscheidene gebreken, enz.* bl. 84.

E E R S T E A F D E E L I N G.

*Over de behandeling van mede ter wereld ge-
bragte of Aangeborene Breuken.* 85.

T W E E D E A F D E E L I N G.

*Over het voorkomen van Navelbreuken bij
kinderen.* 91.

D E R D E A F D E E L I N G.

*Over het genezen van Navelbreuken bij kin-
deren, door:* 96.

Het Navelschild. 99.

De Binding. 105.

V I E R D E A F D E E L I N G.

*Over de behandeling der Navelbreuken, bij
volwasfenen.* 111.

V I J F D E A F D E E L I N G.

*Over de behandeling der bekleemde Navel-
breuken.* 121.

Verklaring der Afbeeldingen. 132.

* *
*

VER-

VERHANDELING

OVER DE

NAVELBREUKEN,

DOOR

S. TH. SOEMMERRING,

*Koninklijke Beijersche Geheime Raad, te Mun-
chen in Beijeren.*

De Prijsvraag, die door de Bezorgers van het Legaat van MONNIKHOFF, voor het jaar 1807, over de NAVELBREUK is opgegeven, is zeer natuurlijk vatbaar voor onderscheidene afdeelingen, dewelken ik, bij den rei af, naar mijne ondervindingen en nieuwelijks aangestelde onderzoekingen, gepaard met raadpleging van geächte Schrijvers, zal pogen te beantwoorden.

A

E E R S T E V R A A G S T U K.

E E R S T E A F D E E L I N G.

„ Welk is het maakfel des Navels, en
„ van deszelfs naasten omtrek, vóór en bij
„ de geboorte van een kind?”

§. I.

De Navel van een mensch kenmerkt zich in 't algemeen vóór de geboorte; door de aanzienlijke grootte zijns omtreks. Hoe jonger eene vrucht is, des te dikker of grooter, als ook des te regter en korter bevindt men, als alles zijne natuurlijke gesteldheid heeft, ook derzelve streng. Dit vindt men ook in de beste afbeeldingen, als in die van E. S. ALBINUS (*a*), WILL. HUNTER (*b*), ED. SANDIFORT (*c*), S. TH. SOEMMERRING (*d*) aangewezen. Zulks is ook zeer natuurlijk, achtervolgens de ontdekking, die HAR-

(*a*) *Annotat. acad. Lib. I.*

(*b*) *Anatome uteri gravidi. Tab. ult.*

(*c*) *Obs. anatom. patholog. Tab. VI.*

(*d*) *Icones Embryonum humanorum Tab. I.*

VEUS (e) reeds deedt, „ dat de Navelader dat deel is, het welk men vroeger dan eenig ander ligchaamsdeel waarneemt.” In 't algemeen echter vindt men de Navelstreng, in een nog teder vruchtje, gelegen te zijn in de lijn, die men, in zijne gedachten, van den kam des eenen heupbeens tot aan dien des anderen kan trekken.

Hoe meer de vrucht zijne rijpheid, met de negende maand, nadert, bevindt men dat de navelstreng, met betrekking tot het ligchaam, uit het welken zij voortkomt, zich gewoonlijk des te kleiner voordoet, niettegenstaande dat zij, op dien tijd, op zich zelve in de daad allerdikst en grootst is; of, met andere woorden, de navelstreng neemt, benevens den navel, met de ouderdom en groei der vrucht niet in gelijke evenredigheid toe, maar schijnt zich, als 't ware, door eenen vertraagden groei reeds tot haare toekomstige bestemming, het versterven naamelijk voortebereiden. Trouwens indien de Navelstreng, in dezelfde evenredigheid met de overige ligchaamsdeelen, toenam en voort bleef groeiën, zou zij, op het oogenblik der geboorte, ten minste de dikte der dije moeten te boven gaan.

(e) *Exercit. de gen. Animal.* p. 247.

§. 2.

Voorts doet zich de navel, zelfs nog op den tijd der geboorte, met betrekking tot deszelfs maakfel, in 't algemeen voor als een vervolg van het onderlijf of des buiks, zo dat men eenigermate zou kunnen zeggen, dat het kind vóór deszelfs geboorte nog geen navel hebbe, of, deszelfs navel bestaa uit een korte cilinder; in zo verre men namelijk door het woord *navel*, in den bepaalden zin, dat verdiept groefje of dat lidteken verstaat, het welk eerst na het afvallen der navelstreng gevormd wordt.

§. 3.

Indien men de navelstreek des kinds vóór en op den tijd der geboorte, betrekkelijk op deszelfs zelfstandigheid en uitgestrektheid, naauwlettender gadellaat, bespeurt men een zeer duidelijk in 't oog vallend onderscheid tusfchen het einde der buikbkleedselen en het begin der navelstreng; of eene grenslijn, dewelke vrij fcherp is, en naauwkeurig de plaats aanduidt en afperkt, alwaar de natuur, straks na de geboorte, de navelstreng van het onderlijf begint aftescheiden. Gemeenlijk vormen de buiksbekleedsels zelve,

ter lengte van eenige lijnen, de navelstreng, die zich dan ook voordoet als door dezelve, even als omvat door eene koker, of eene soort van schede, eene voortzetting van de huid, waarvan de navel aanvangt (*f*), of als eene schuins toelopende buis (*g*). Ik heb in onderscheidene, met dat oogmerk door mij zelve onderzogte, eerstgeborene voldragene kinderen, waargenomen, dat deze koker, of dit schedevormig verlengfel van de huid der buiksbekleedselen aan de regter zijde (Fig. I. b) zich langer en sterker vertoont, dan aan de linker (*c*). Ja het heeft hier zelfs een eenigzins dikker en boller voorkomen (*b*), terwijl de overgang aan de linkerzijde vlakker uitziet. Ook is deze grenslijn gewoonlijk niet rond, maar eenigzins golvend (Fig. I. b, c, d). Deze schede intusschen bestaat niet enkel uit de huid der buiksbekleedselen, maar ook een gedeelte van de peesachtige streep of witte lijn (*linea alba*), begeeft zich met eene bogt van binnen naar buiten in dezen kleinen cilinder (Fig. III. 1 x.). Volgens WRISBERGS waarneeming, liet zich hier deze schede gemakkelijk van de navelstreng

(*f*) B. S. ALBINUS. *Tab. V. Uteri gravid.*

(*g*) BUCHOLTZ.

affcheiden (*h*), zeggende „ door eene voorzigtige behandeling van het mes wordt de hechting van de streng aan de huid gemakkelijk losgemaakt, terwijl de naauw vereenigde zeer korte vezelen van het celweeffel vermijd worden, ten bewijze dat enkel de geleachtige stof der streng dezelve aan de huid doet kleven, en de navelvaten eenen allersterksten band van vereeniging uitmaken.”

Het onderscheid tusschen deze huidcilinder en de eigenlijke navelstreng kenmerkt zich voorts door de kleur, door de gladheid, en door de zelfstandigheid. De huidcilinder heeft namelijk de roode vleeschkleur der overige huid van het kind, de eigenlijke navelstreng daarentegen is merkbaar witter. De huidcilinder is overdekt met de fijne wollige (*lanuginosa*), fijn gerimpelde, of zagt geplooidde opperhuid; de navelstreng daarentegen, met eene zeer fijne, haarlooze, aalgladde opperhuid. Voortreffelijk is de aanmerking, die BONN maakte (*i*): „ dat het duidelijk blijkt, aan de navelstreng van een gevorderde vrucht, dat de opperhuid nog

(*h*) *De peritonaci diverticulis illi que inprimis quae per Umbilicum et Lin. alb. contingunt.* Gott. 1780 p. 28.

(*i*) A. BONN *Disf. de Continuationibus Membranarum*, L. B. 1763. pag. 7. §. 8. SANDIFORT *Thef. Disfert.* vol. 2. N°. XII.

tot eenen merkbaaren afstand van den Navel kan afgescheiden worden, maar daarna terstond met het vervolg der huid van den onderbuik ineenvloeit."

Eindelijk bestaat deze huidcilinder uit het digt lederachtig weeffel der overige waare huid; de navelstreng daarentegen, behalven derzelve vaten, uit eene zultige, geleiaartige, halfdoorschijnende zelfstandigheid. In den verschen en levenden staat vallen alle deze verscheidenheden veel duidelijker in 't oog, dan in doode kinderen, die men langen tijd in wijngeest bewaard heeft.

§. 4.

Indien men het onderlijf van kinderen, die vóór, of straks na de geboorte sterven, om de inwendige of buiksholsvlakte der navelstreek te onderzoeken, opent, dan vindt men dezelve met het onafgescheiden, geene opening hebbend, ja zelfs geenerlei verdieping tekenend buikvlies bedekt, overtogen, of overspannen, dewijl, zowel de navelader, als de beide navellagaderen, te gelijk met den blaasband (*urachus*) zich achter en buiten het buikvlies bevinden (Fig. II. p Fig. V. l, m, n). Hier laat zich volstrekt geene voortzetting van het buikvlies, ter begeleiding van de navel-

bloedvaten door den navelring, ontwaren, zo als BONN insgelijks reeds onvergelykelyk, door eigene waarneeming in twee vruchten tegen DOUGLASS leerde, dat „na het buikvlies van de onderliggende vaten afgescheiden te hebben, deze vaten in derzelve uitgang door het gat der witte streep, alleenlyk door het celwijs weeffel vergezeld wierden (k).” Ook zegt de jonge wakkere MECKEL (l), naar waarheid, van eene door hem waargenomene vrouwelyke vrucht van 3 duimen en 2 lijnen „de navelring is zeer wijd, en heeft in alle rigtingen twee lijnen; tusfchen denzelve, en de celwijze stof, waarmede de navelvaten omgeven zijn, vindt men doorgaans geene famenhechting, en zij vertoont zich deswegens als eene fcherpgerandde rondachtige opening, in dewelke de navelstreng los gelegen is.” Ook verdient CAMPER (m), over het buikvlies, in betrekking tot de breuken, geraadpleegd te worden.

(k) BONN, l c. §.

(l) MECKEL, *Abhandlungen aus der menschlichen und vergleichenden Anatomie und Physiologie*, Halle 1806. feite 338.

(m) CAMPER, *Icones herniarum, editae a TH. SOEMMERRING*, 1801. cap. 3.

§. 5.

Indien men vervolgens de navelstreek in bijna of volkomen voldragene kinderen ontleedt, zo bevindt men, dat het met dezelve in den natuurlijken staat op de volgende wijze gesteld is. Het buikvlies voorzigtiglijk, zowel van de navelvlakte als van de navelslagaderen, met het mes losmakende, wordt men gewaar (Fig. II. p) dat het zich tamelijk gemakkelijk van de witte streep (*linea alba*), nog gemakkelijker van de zich daarvoor bevindende navelvlakte (Fig. II. e.), en allergemakkelijkst van dat gedeelte des navelrings laat losmaken, onder het welk, als onder eenen boog of brug, deze ader in het onderlijf ingaat (Fig. III. e, l, r), terwijl eene zachte, veelal met eenig vet doorwevene celachtige stoffe, de ruimte tusfchen den peesachtigen navelring, de navelvlakte, en het buikvlies, waarmede dit deel overspannen is, aanvult (Fig. III. l. x.). Het buikvlies zit een weinig digter en vaster op de beide navelslagaderen. Over 't algemeen echter laat zich het buikvlies in onvoldragene vruchten, bij voorbeeld van zeven of agt maanden, gemakkelijker losmaken, dan in zodanigen, dewelke nader aan den tijd der rijpheid gekomen zijn.

Het schijnt mede naar evenredigheid dikker, sterker en teffens sponsachtiger aangehecht te zijn.

§. 6.

Na dat het buikvlies losgemaakt en omgeslagen is, ziet men duidelijk, dat de bovenste helft, of de bovenste boog van den navelring (Fig. III. 1. r.) uit ongemeen sterke, rondachtige, boogsgewijze, peesachtige vezelbundelen bestaat, welke eenen kennelijk afgeronden rand van een gat, of eene duidelijk afgeperkte opening vormen, zo dat zich zelfs peesachtige vezelen naar buiten over het vlakke der buiksholte heen begeven. Aan dezen bovensten boog des navelrings is de, zich daar onder bevindende ader slegts zeer losjes gehecht. Als men dezen peesachtigen boog en de ader voorts zuiver naspoort, zo blijft tusschen dezelve eene zeer duidelijke aanzienlijke groeve over, die alleen met eene zachte celachtige stoffe aangevuld is. Een zeer kenbaare en sterke bundel van peesvezelen dezes boogs laat zich gewoonlijk niet alleen bij zulke kinderen, maar ook zelfs tot in eenen verder gevorderden ouderdom zeer duidelijk waarneemen (Fig. III. 1, r. uit een kind, in Fig. IV. i. q. x. uit eenen vol-

wasfenen); de benedenste helft, of de onderste boog van den navelring bestaat daarentegen uit minder sterke, minder gebogene, als ook minder gemakkelijk van de navelslagaderen afgescheidene peesvezelen (Fig. IV. u). Aan deze onderste boog zijn de navelslagaderen (Fig. III. f, h) benevens het kegelvormig pisblaasbandje, zo dicht en vast gehecht, en zelfs met de geleiaartige zelfstandigheid der navelstreng zo naauw vereenigd (Fig. III. u), dat men nauwlijks in staat is, om de slagaderen zuiver van den navelring aftezonderen, of ze zonder kwetsen vaneen te scheiden. De rand van dezen ondersten boog is deswegens minder afgerond, dan de rand des bovensten boogs, en komt over 't algemeen veel gespanener voor. Deze afbeelding komt met de boven bijgebragte beschrijving van BONN volkomen overeen. De blaasband (*urachus*), welke zich gewoonlijk dicht bij eene van de navelstrengs-slagaderen ombuigt, laat zich door den geheelen navelring heen, tot in de eigentlijke navelstreng vervolgen.

§. 7.

Wanneer men de buikspieren van een eerstgeboren kind, zowel van buiten als van bin-

nen, onderzoekt, bevindt men dat de witte lijn (*linea alba*) korter, smaller en weeker is, dan in de zulken, die maar eenige weken, of een paar maanden oud zijn, en dat de navelring bijna derzelver breedst en sterkst gedeelte uitmaakt. Alleenlijk ontdekt men, voornamelijk in den omtrek des navelrings, bundels van peesvezelen, die ook met de toeneemende jaaren niet meer in sterkte toeneemen.

§. 8.

De deelen die zich omstreeks den navelring bevinden, gelijk ook de navelring zelf, de rokken der navelstrengsâderen en slagâderen, bekomen takken van de bovenbuiksflagâderen (*arteriæ epigastricæ*), hoedanigen zij ook tot binnen in den navelring afgeven; gelijk zich ook de aderen dezer streek in de bovenbuiksâderen begeven. Voor 't overige heb ik zelf, na welgeslaagde opspuiting met het fijnste cinnabermengsel, niet verder dan in den navelring van binnen, en in de huidachtige schede van buiten, bloedvaten kunnen ontdekken. Ook is mij niet bekend, dat anderen, behalven de drie sterke stammen, fijne takken van vaten binnen de eigentlijke navelstreng ontdekt hebben.

§. 9.

Als men de navelstreeken van eerstgeborene jongetjes en meisjes met elkanderen vergelijkt, zo bespeurt men geen ander aan elk geslacht bijzonder eigen verschil, dan dat zich de navelstreng bij jongetjes merkbaar digter bij de teeldeelen bevindt, dan bij meisjes. Om mij aangaande dit verschil volkomen overreed te kunnen houden, vergeleek ik een paar tweelingen, onderscheiden van geslacht, met elkander, wijl het bekend is dat tweelingen dikwerf aan elkanderen zo zeer gelijk zijn, dat ook de ouders dezelve, niet dan door ze bijzonder opmerkzaam te beschouwen, kunnen onderkennen, en ik bevond dat de navelstreng bij het jongetje zich na genoeg twee lijnen digter bij de teeldeelen bevondt, dan bij het meisje.

 T W E E D E A F D E E L I N G .

„ Welke natuurlijke verandering onder-
 „ gaat dezelve in de kindsheid en verdere
 „ leeftijd ? ”

§. 10.

Om kort te zijn, en, met weglating van veele aanhalingen, mijne meening meer fa-

menhangende en dus bevatbaarer voortedragen, zal ik, ook in deze afdeeling, alies meereendeels naar eigen inzien, en veelvuldige waarnemingen schilderen, terwijl niets gemakkelijker is, dan dagelijks de echtheid mijner beschrijving in de natuur zelve natespeuren.

Het naar gewoonte afgebonden en met linnen omwonden overblijffel der navelstreng, verdroogt welhaast tot aan de boven (§. 3.) beschrevene grenslijn, tusfchen dezelve en de fchede der buiksbekleedfelen. Dit verdroogen volgt vroeger of later, naarmate de zelfftandigheid der navelstreng dunner of dikker is, naar de meerdere of mindere omwikkeling met fchoon linnen, of naar dat het onderleggen van versch linnen meermaalen of zeldzaamer afgewisfeld wordt.

§. II.

Deze verdroging van het overblijffel der navelstreng ftrekt zich altijd tot zeer dicht bij bovengedagte grenslijn uit, het zij dan dat dit overblijffel lang of kort zij. Sometijds blijft in dit, door de verdrooging doorschijnend geworden overblijffel een dunne ftreep van het in de flagader verdroogd bloed over.

§. 12.

Bij eene dikke en vette navelstreng, die rot-
tend en stinkend wierdt, bevondt ik, dat de
woorden van HALLER (*n*), „dat het over-
gebleven gedeelte der Navelstreng, als ver-
brand, tot versterving overgaat,” er op toe-
pasfelijk waren. Mogelijk brengt ook de
omftandigheid, dat dezelve maar met eene
zeer fijne opperhuid overdekt is, het haare
bij, tot het fpoediger en gemakkelijker ver-
droogen der navelstreng. Het is toch be-
kend, dat de opperhuid voornamelijk tegen
het uitdroogen beschut; weswegens HUN-
TER dezelve niet onaartig bij een verglaasfel
vergelijkt (*o*).

§. 13.

Terftond, in de eerfte dagen na de verdroo-
ging van het overblijffel der navelstreng, doet
zich aan den uiterften rand der grenslijn van
de waare huid (Fig. I. b, d, e.) eene ligte
weinigbeduidende ontfteking op, welke in eene
even zo ligte verettering overgaat, door mid-
del van dewelke, zeer dicht aan die grenslijn,

(*n*) *Element. Physiologiae, Lib. XX. pag. 1. §. 1.*

(*o*) *Medical Observations and Inquiries, Volume 2.*

eene kring en groeve van scheiding ontstaat, die, door dieper en dieper te worden, eindelijk het trapsgewijze los wordend overblijffel der navelstreng volkomen van de buiksbekleedselen afscheidt; zo dat in gevallen, die ten eenemaal natuurlijk zijn, na het dadelijk afvalen van het overblijffel der navelstreng, binnen een daar door gemaakt eirond kuiltje, het welk maar eenige geringe middellijn heeft, een wondje of een etterend ontveld streekje, het welk nauwlijks de grootte van een kleine boon heeft, overblijft, en in weinig minuten verdroogt; waarna het met een roofje of korstje bedekt wordt, het welk binnen een paar dagen, na dat de heeling onder hetzelfde voltooid is, insgelijks afvalt.

Door de voortgang der natuur in het afscheiden der navelstreng van de buiksbekleedselen, is het, dat de eigenlijk zogenaamde Navel gevormd wordt.

§. 14.

Met deze dus voortgaande afscheiding der navelstreng en vorming des navels, verloopt in gevallen, die natuurlijk zijn, de tijd van drie tot zes dagen.

§. 15.

§. 15.

Hier bij is intusfchen nog het volgende op-
temerken:

- a.* Het droog of dor geworden overblijffel van de navelstreng wordt, als een gestorven, nu vreemd geworden deel, even als elke andere dorre, aan een levend menschelijk ligchaam ontsaane rove of korst (bij voorbeeld, de roven der kinderpokken, en inzonderheid die van het fchurft, met welker afscheiding, zowel wat den tijd als de verschijnselen betreft, zich hier de grootte overeenkomst opdoet), door de natuur zelve afgefcheiden en weggeftoten.
- b.* Bij den voortgang der vorming van den navel fchijnen zowel de slagäderen als de opflurpende vaten der navelstreek bijzonder werkzaam. De slagäderen betoonen zich werkzaam, door het verwekken eener ontsteking en ettering in den levenden rand der huid, rondom het dorre overblijffel der navelstreng, welke daardoor als doorweekt, voos en ter opflurping voorbereid wordt. Ook zijn het de slagäderen, die te gelijker tijd werkzaam zijn in het daarstellen der heeling. De opflurpende

B

vaten doen haare werkzaamheid blijken, terwijl zij die vaste, door middel der slagäderen week en vloeibaar geworden deeltjes opnemen, en tot eene ware groeve, nieuwe huid en eindelijk verdieping des navelkuils aanleiding geven. Want, dat ook vaste deeltjes opgeslurpt worden, hebben onder anderen WEIDMANN (*p*) en VAN MAANEN (*q*) overtuigend⁶ aangewezen.

- c. Terwijl nu echter de door ettering bevorderde afscheiding des overblijffels der navelstreng, van den omtrek af, naar het middenpunt voortgaat, heelt en sluit zich te gelijker tijd, daar achter, de wond of etterende streek; zo dat, bij het eindelijk afvallen van dit dorre ligchaam, de gantsche oppervlakte zich wezenlijk geheel gesloten, en met een teder opperhuidje bekleed voordoet, tot op een klein plekje in 't middenpunt na, het welk, zoo als §. 13. reeds gezegd is, ook wel rasch met een korstje, en ten laatsten met waare opperhuid overdekt geraakt.
- d. Even als zulks bij alle voortgelijke hee-

(*p*) *De Necrosi*. Frcfti 1793.

(*q*) *De absorptione solidorum*. Leidae 1794.

lingen van etterende vlaktens des menschelijken ligchaams gebeurt, zo trekt zich ook de vlakke navelwond rondom van den omtrek af naar het middenpunt zoo te samen, dat dat verdiept kuiltje, het welk men eigenlijk den navel noemt, eenen in 't ooglopend kleineren omtrek vertoont, dan die der versche levendige navelstreng, dewelke zich voorheen op die plaats bevondt.

e. Welligt dat ook zelfs de ineenkrimping of indroging van het overblijffel der navelstreng het haare toebrengt, om het nablijvend lidteken te verkleinen.

f. Voorts vermoed ik ook, dat het zeer dikmaals in een vast koordje overgegaan, en bij gevolg niet meer zo gemakkelijk toegevend overblijffel der slagäder, en door deszelfs binnenwaards tegenhouden, het zijne ter verdieping des navels toebrengt, dewijl tog dikwerf hervatte onderzoeking mij geleerd hebben, dat, gelijk ik reeds boven heb doen opmerken, de slagäderen, benevens de blaasband, zeer vast aan den onderrand des navelrings gehecht gevonden worden.

§. 16.

Zelfs bij eene zeer naauwkeurige beschouwing der buitenste oppervlakte van het hier ter plaatse ontstaane verdiepte lidteken, dat is van den pas gevormden navel, laat zich naauwlijks eenig merkbaar spoor van de drie grootestammen der bloedvaten, die voorheen hier door gingen, waarnemen; maar deze gantsche oppervlakte doet zich vrij gelijkvormig vóór, is eenigzins oneffen en harder, als ergens eenige andere plaats op de oppervlakte des ligchaams, aanvankelijk rooder, maar na verloop van eenige maanden witter dan de overige huid des buiks. In 't kort, men vindt hier eene gesteldheid, die volkomen gelijk is aan die, welke men bij versche, met verlies van zelfstandigheid gevormde lidtekens aantreft.

§. 17.

In al dezen voortgang van heeling neemt men doorgaans meer verlies, dan aanwas van zelfstandigheid waar; weswegens ook, in natuurlijke gevallen, de navel zich, van den beginne af aan, als een verdiept kuiltje, geenzins als eene vlakke, veel minder als eene verhevenheid vertoont.

§. 18.

Waarom dan ook de peesvezelen des navelrings, met het eigenlijk overblijffel der bloedvaten, in 't algemeen zich vrij dicht op elkanderen gedrongen vinden.

§. 19.

Als men voorts in 't bijzonder, van de binnenzijde, of der buiksholte, het overblijffel der slagäderen, die door deze plaatse in de navelstreng overgaan, in kinderen van eenige weken of maanden, inzonderheid na welgeflaagde opspuitingen, nafpeurt, zo doen zij zich niet als stomp en afgeknot gefloten voor, maar veeleer als zijnde van derzelve oorsprong af aan regelmatig famengetrokken, en reeds op eenen merkelyken afstand van den navelring, niet alleen in een dicht koord overgegaan, maar zelfs meerendeels ineengekrompen en verdroogd. Gemeenlijk vindt men het gedeelte der navellslagäderen, dat zich tusschen de pisblaas en den navelring bevindt, reeds in de eerste weken volkomen gefloten en verdund. Dat intusschen de navellslagäderen wel eens langer, ja somwyl het geheele leven door, open blijven, behoort tot zeer onge-

woone verschijnfelen, hoedanige BÖHMER (r), die deze slagäderen in eenen man van 40 jaaren nog open vondt, en HALLER (s) verzameld hebben. HALLER houdt voor oorzaken dezer fluiting, deels de zogenaamde afleiding des bloeds, deels de drukking der volle lever, deels de famentrekbaarheid der celstoffe, door dewelke zich deze slagäderen aan de pisblaas en aan het buikvlies gehecht vinden, deels de verandering van den omloop des bloeds door het hart. Ook is, achtervolgens mijne onderzoekingen, de mening van RIOLANUS, dat namelijk de navelslagäderen zich van den navelring af terug trekken, ongegrond, ofchoon SCHUTZ, TREW, en ook WEITBRECHT er bijval aan geven.

Hoe ouder het kind wordt, hoe meer ook het overblijffel der navelslagäderen inkrimpt, zo dat men, op den afstand eens duims van den navel, niet dan met moeite, derzelve volkomen kenbaar overblijffel kan waarnemen.

§. 20.

Bij het onderzoeken van de naveläder, die

(r) *Disf. resp. BURCHART de necessaria funiculi umbilicatis deligatione.* HALLER *Disf. anat. selectus* §. XXI. 5 band.

(s) a. a. O. p. 18.

door deze plaats uit de navelstreng in de buiksholte overging, vindt men, dat dezelve, reeds gedurende de eerste weken na de geboorte, in een vast, digt en koordachtig wezen overgegaan, en digt bij den navel tot eenen zeer weinig beduidenden dunnen draad was ingekrompen: want het langer, of altijd openblijven dezer navelader behoort tot de zeer zeldzaame gevallen, hoedanige er echter verscheidene door HALLER (t) opgezameld zijn.

§. 21.

Met het toenemen des ouderdoms eenes kinds, wordt, in natuurlijke gevallen, de navelgroef nog dieper; en wel des te dieper, naarmate zich meer vet in het celwijs weeffel der huid, rondom den navel, ophoopt. Want het geen bij alle, met verlies van zelfstandigheid gevormde lidtekenen der huid plaats grijpt, dat namelijk dezelve, (om dat deszelfs niet zeer rekbaar celwijs weeffel, digt en hard geworden, geen vet kan opnemen,) bestendig zonder vet en mager blijven, gebeurt ook bij het navellidteken, en doet hetzelfde insgelijks des te dieper worden, naarmate zich meer vet in deszelfs omtrek ophoopt.

(t) *Element Physiologiae*, Lib. XXX. Sect. 1. §. 1.

Naar maate nu de navelkuil, door het vetter worden der denzelven omringende huid, meer diepte bekomt, doet zich ook deszelfs omtrek, inzonderheid in de nabijheid van de diepste plaats omstreeks het middenpunt, meer geplooid en rimpelachtig voor.

§. 22.

Een wel gevormde navelkuil heeft reeds bij kinderen eene langronde gedaante, en wel zoodaanig eene, welker langste middellijn eene schuinsche richting heeft, alhoewel het overblijffel der navelstreng, en bij gevolg het na derzelve afscheiding nagebleven lidteken rondachtiger is. De oorzaak hier van is in de algemeene schuinsche strekking aller hoofdplooijen der huid des onderbuiks gelegen.

§. 23.

Intusfchen neemt het navellidteken en tefens de navelkuil, gedurende het naderen tot de huwbaare jaaren, niet in gelijken graad met de verdere vorming van de buiksbekleedfelen, de witte streep (*linea alba*) de spieren, de bloed- en andere vaten, en het buikvlies, in grootte toe; maar kenmerkt, gelijk alle

lidtekens eenen geringen wasdom. Gevolgelyk ondergaat de navelkuil gedurende den afloop van dit levenstijdperk minder natuurlijke verandering dan de omgelegene deelen. Deswegens bevindt men het navelkuiltje bij kinderen en jonge lieden naar evenredigheid des te grooter, naar mate dat zij jonger zijn. De grootste middellijn van den omtrek des eigentlichen navellidtekens is naauwlijks van drie of vier lijnen (Fig. V.), ofschoon de langste middellijn des navelkuils fomwyl meer dan eenen duim bereikt.

§. 24.

De peesachtige band, of witte streep der buikbekleedselen, dewelke, na de volkomene vorming des lichaams, wanneer hetzelfde zich in zijn volste kracht bevindt, insgelijks haare grootste volkomenheid bereikt, neemt haaren aanvang onder de kraakbeenige punt van 't borstbeen, en bestaat voornaamelijk uit digte peesvezelen, welke, als verlengfels van de peezen, van het peesvlies en van de scheden der buikspieren, van vooren omtrent het midden des onderlijfs, niet alleen te samenkomen, en zich onderling dooreenvlechten en werven, maar zelfs, wanneer zij aan de tegen-

overgestelde zijde meer lengte bekomen hebben, elkanderen op veelerleijze wijzen overkruisfen; terwijl eenige van derzelve bundelen en vefelen eene bovenwaardsche, andere eene benedenwaardsche richting aannemen, en op deze plaats teffens nog veel digte celstof bezitten. Om het laatst overblijffel der gewezen navelvaten heen, laten zich eenigzins gebogene peesvezelen zien, welke de fpooren des gewezenen navelrings uitmaken. Gewoonlyk echter trekt zich deze plaats bij volwasfenen zo digt te famen, en fluit zich zo vast, dat men, behalven eene geringe verdieping, in dewelke het draadachtig overblijffel der gewezen navelstrengsvaten vastgehecht is, naauwlijks eenig ander fpoor des gewezenen rings bemerkt. Niet zelden echter vindt men, in de beide kunnen, dat deze plaats flapper is, en dus eene aanleiding tot navelbreuken geeft. (v) Beneden de navel, naar de fchaambeenderen toe, doet zich de overkruifing der peesvezelen bijna nog veelvuldiger, digter in een gedrongen en ftevirer voor, dan boven dezelve, als latende maar eenige

(v) WRISBERG, resp. RUDOLPHI, de *Divertic. peritonei imprimis quæ per umbilicum et lineam albam contingunt.*

kleine tusfchenruimten, spleeten of openingen over, ter doorlating van de bloedvaten en zenuwen. De peesachtige ftreep vertoont zich over 't algemeen beneden den navel fmaller, platter, effener, dikker en fterker dan boven denzelfven. De onderscheidene breedten en de gedaante, die deze peezige ftreep op onderscheidene plaatfen heeft, als ook derzelve zamenhang met de buikfpiereu, vindt men door B. S. ALBINUS in zijne onverbeterlijke plaatfen (w) meesterlijk afgebeeld, en (x) alernaauwkeurigst en volledigst befchreven. Van derzelve benedenfte gedeelte bezitten wij de heerlijke afbeeldingen, in natuurlijke grootte, van ASTLEY COOPER (y). Jammer is het maar, dat deze afbeelding aldaar niet tot aan den navelring gaat.

§. 25.

Wanneer men in volwasfene ligchaamen het fpoor der voormalige navelader benevens het overblijffel der navelftrengs-flagaderen onderzoekt, zoo vindt men die zo zeer verminderd en gellonken, dat men moeite heeft om

(w) *Tabulis musculorum hominis.*

(x) *Historia musculorum.*

(y) *The anatomy and furgical treatment of inguinal and congenital hernia, London 1804.*

geene van den navel tot aan de lever, deze tot aan de pisblaas zuiver en naauwkeurig te vertonen.

§. 26.

Niettegenstaande dat de plaatsing des navels, reeds bij voldragene kinderen, ja zelfs eenigermate reeds in eene nog onvoldragene vrucht, zich, na de verscheidenheid der kunst, verschillend voordoet, zoo loopt echter dit verschil eerst in volkomen gevormde ligchaamen ten sterksten in 't oog. In dezen ouderdom is de afstand des navelkuils van de teelleden merkbaar grooter, dan in de jaaren der kindsheid. Dat gedeelte der huid het welk tegen den navelkuil oprijst, is tefens onder dezelve zeer veel boller dan daar boven, zodat deszelfs onderste lip (opdat ik mij van deze uitdrukking bediene), zich dikker, boller, in 't kort, grooter dan de bovenste vertoont. Ook komt de navelkuil in volwasfene vrouwelijke ligchaamen, met betrekking tot de borstholte, meer voorwaards uit, dan in mannelijke. De grond daarvan legt in de bekende waarneming (z), dat bij vrouwen het

(z) J. F. ACKERMANN, *Disfertatio de discrimine sexuum prater genitalia, Moguntiae 1788. Deutsch mit anmerkungen van WENZEL, Mainz. 1788.*

onderlijf of de buik, en bij mannen de borstholte meer vooruitsteekt. Dit beide vindt men door de oudheid in derzelver schoonste standbeelden voortreffelijk waargenomen en uitgedrukt. Men kan zich hier van, door de zogenaamde Venus van Medicis met den Pythischen Apollo te vergelijken, zeer gemakkelijk overtuigen.

§. 27.

Met de jaaren der huwbaarheid doet zich ook nog dit verschil tusfchen de beide kunnen op, dat de hairen, die op den fchaamheuvel wafsen, zich bij mannen opwaards naar den navelkuil pijramiedswijze uitftrekken, daar zulks bij vrouwen het geval niet is, als welker fchaamhairen ver beneden de navelftreek terug blijven, en zich maar weinig boven de horizontale fchenkels der fchaambeenderen uitftrekken.

§. 28.

Na de jaaren der huwbaarheid, met de volcindigde vorming des ligchaams, bereikt dan ook de navel zijne volkomene grootte, en boven dien, ingevalle zich vet in de buiks-

bekleedfelen ophoopt, zijne grootste diepte. Met het afwisselend vet en mager worden, ondergaat dan ook de diepte des navelkuils verandering.

Bij gelegenheid, dat ik om mij over de dikte der navelstreek en over het waare maakfel van het eigenlijk lidteken, het welk men den Navel noemt, door eene vertooning in profiel naauwkeurig te onderrichten, deze streek naar de lengte doorsneed, kwam mij iets voor, het welk ik mij niet herrinnere ergends opgemerkt gevonden te hebben. In een man namelijk, vertoonde zich op deze doorsnede des navels in profiel (Fig. VII.) een duidelijk gekenmerkt, glad, door de natuur gevormd, rondom digt, naar een slijmbeursje (*bursa mucosa*) gelijkend, rondachtig zakje, welks langste diameter bijna twee lijnen had (ff). In het zelve bevondt zich een klein klompje vet ingesloten, het welk buiten deszelfs steel (g) rondsom vrij lag.

In den navel van een drie-en-veertig jaarig man, vond ik op deze plaats alleen maar een klein zakje.

In een paar andere mannelijke en vrouwelijke navels, dewelke ik op gelijke wijze onderzocht, kon ik zulk een zakje met geene

genoegzaam overtuigende duidelijkheid waardneemen.

In vergoeding daarvan vond ik in een jongetje van twee maanden zulk een gesloten zakje, aan de rechter zijde, tusfchen het einde des overblijffels der ingekrompene navelader, en de peesachtige streep (*linea alba*), het welk ledig was en wel zo ruim, dat het eene kleine boon konde bevatten.

Dit is iets het welk wel verdiende met opzet, in een toereikend aantal ligchamen nagefpeurd te worden, ten einde daaromtrent iets algemeens en gegronds te kunnen vaststellen. Het fchijnt mij ten minften ter opheldering van de door LASSUS gedaane waarneming te kunnen ftrekken. Hij fchrijft namelijk (a) „dat 't eene zeer algemeene dwaaling is, dat men, zo wel bij jonge lieden, als bij volwasfenen, een zeer klein, zacht, famendrukbaar knobbeltje, het welk in 't middenpunt van de navel gevonden wordt, voor eene aanvangende breuk aanziet.” De misleiding wordt, zo veel wij hebben kunnen oordeelen, veroorzaakt door de plaatsing van het knobbeltje, het welk ons voorkwam gevormd te zijn uit

(a) *Pathologie chirurgicale, Paris 1806. Tome second. pag. 66.*

een weeffel van het celvet. In zo verre zou dus deze kleine ontdekking van dienst kunnen zijn in het onderscheiden der navelbreuken; daar zelfs LASSUS daarvan nog zo onzeker spreekt.

§. 29.

Indien zich de navel, in de jeugd, bij vrouwen behoorlijk gevormd heeft, ondergaat dezelve gedurende de zwangerheid zo weinig verandering, dat hij na de verlossing meestal tot zijne voorige gestalte terugkeert. Ten minsten ik heb denzelven ook bij vrouwen, die meer kinderen gehad hadden, nauwelijks iets van deszelfs gewoonen vorm afgeveken gevonden. Dat intusfchen de navel gedurende de zwangerheid, door de onderdenzelven zo sterk uitgerekte buiksbekleedfelen, niet alleen uit zijne plaats gefchoven; maar ook in zijne gedaante eenige verandering ondergaat, is zeer natuurlijk. Doch daar dit niet tot de voorgestelde vraage behoort, zo roer ik zulks ook maar in 't voorbijgaan aan.

§. 30.

Bij het naderen van een hoogen ouderdom pleegt de navelstreek verder geene bijzondere ver-

verandering te ondergaan, buiten die gene, welke in 't algemeen der gantsche huid wedervaart. De huid namelijk, die den navelkuil vormt, wordt op haare beurt insgelijks magerer, droger, dorrer, ruwer, harder en rimpelachtiger, en met het afnemen der dikte des buiks, ook wel vlakker.

DERDE AFDEELING.

„ Welke tegennatuurlijke ongesteldheden
 „ kunnen daarbij, van de geboorte af aan,
 „ plaats hebben, of naderhand ontstaan en
 „ aanleiding geven tot het uitzakken van
 „ Buksingewanden en tot derzelve vast-
 „ hechting; en wat hebben Ontleed- en
 „ Heelkundige waarneemingen daaromtrent
 „ geleerd en bevestigd?”

EERSTE HOOFDSTUK.

§. 31.

Tot die ongesteldheden, welke van de geboorte af aan plaats vinden, behooren wel hoofdzakelijk de zogenaamde *aangeborene Navelbreuken*, welke door Ontleed en Heelkun-

digen overvloedig genoeg waargenomen en bevestigd zijn geworden.

GEORG ALBERT FRIED (b) heeft, tot aan het jaar 1760, acht-en-dertig zulke gevallen bijeengezamd, en de plaatfen nauwkeurig aangewezen, alwaar dezelve bij MAURICEAU, STEHELIN, LEHMAN, HOECHSTETTER, MERY, BONNET, BAUSCH, DOERING, GESNER, GOCKEL, MARRIGUES, VAN DER MONDE, GOELIKE, BLEGNY, FEICHMEYER, STALPART VAN DER WIEL, BLANKARD, HALLER, TRUMPPF, HASENEST, PANAROLI, LACHMUND, SAMPSON, MERKLIN, DONAUER, TREW en VAN SOLINGEN aangekend gevonden worden, nevens het bericht, dat men te *Straatsburg*, onder de Anatomische praeparaten, een meisje met eene aangeborene navelbreuk aantreft.

Ik veroorloof mij te minder, om eenige dezer plaatfen weder aantehalen, daar toch SANDIFORT's werk (c) in ieders handen is, en vergenoeg mij, behalven vijf dusdanige door mij zelven waargenomene gevallen, nog de volgende naar derzelve tijdorde, dewelke

(b) *Disf. de foetu intestinis plane nudis extra abdomen propendentibus nato*; te vinden in SANDIFORT, *Th. thesaurus Disfertationum fasc. I.*

(c) *Theſaurus Diſſertationum.*

Ik uit de beroemdste, sedert 1760 in 't licht verschenen, Schrijvers opgetekend heb, hier bijtebrengen.

B. S. ALBINUS (*d*) geeft eene onvergelykelyk schoone afbeelding eener vrucht van weinig weken, met eene navelbreuk, welke zich regts boven de navelfstreng vertoont. Hiertoe behoort ook de aanmerking *Lib. III. Cap. XVI.*

ALB. V. HALLER (*e*) beschrijft nog twee, hem, sedert het bovengemelde, voorgekome ne gevallen van aangeborene navelbreuken. Zo ook SCHAEFFER (*f*).

J. B. MORGAGNI (*g*) beschrijft de navelbreuk van een eerstgeboren kind, die de grootte eener vuist had, die zich ter regter zijde een weinig boven de navelfstreng bevondt, en van de huid ontbloot was. Dit kind stierf op den 35sten dag aan koudvurige ontsteking dezer breuk.

(*d*) *Annotationum Academicarum* 1754. *Libro primo. Tab. V. Fig. 3.*

(*e*) *Opuscula Pathologica; Lausannae* 1754. welke in den derden band zijner *Opera Minora; Lausannae* 1768. weder herdrukt zijn. pag. 315.

(*f*) *Nova acta Naturae curiosorum*, 1761. Tom. 3. *Obs. I.*

(*g*) *De Sedibus et causis morborum. Venetiis* 1761. *Epist. XLVIII. art. 53.*

H. A. WRISBERG (*h*) geeft de afbeeldingen eener in een eij hangende vrucht van tien weken, met eene navelbreuk, en maakt voortreffelijke aanmerkingen op dit geval. De breuk vertoont zich ter regter zijde van de navelstreng.

Men vergelijke hier mede GUALT. VANDOEVEREN (*i*). Het werk van F. H. BÜCHOLTZ (*k*), een der voortreffelijkste Monographien over dit onderwerp, die geheel gelezen verdient te worden, daar LOBSTEIN het zelfs uitgeschreven heeft. COSMUS D'ANGERVILLE (*l*), als ook het *Gentleman's Magazine for the year 1769. Februarij. pag. 64.*

WILL. HUNTER (*m*) levert eene zeer fraaije afbeelding eener vrucht van weinig weken, met eene aanzienlijke navelbreuk binnen het eijtje.

(*h*) *Descriptio anatomica Embryonis, observationibus illustrata. Gottingae 1764.* herdrukt in den derden bundel van den *Thesaurus Disf.* van SANDIFORT. Fig. 1. en 2.

(*i*) *Specimen observationum anatomicarum. Leidae 1765. Cap. 11.*

(*k*) *De Hepato-omphalocoele congenita. Argentorati 1768. mit kupfern.*

(*l*) *Gazette Salulaire 1768.* of in LENTFRINKS Geneeskundig Tijdschrift, Deel II. bladz. 224.

(*m*) *Anatome Uteri gravidi. London 1775. Tab. XXXIII. Fig. 3.*

SAM. DE WIND (*n*) beschrijft de uiterlijke gedaante van eene groote navelbreuk in een eerstgeboren kind, in dewelke lever, milt, maag, benevens het grootste gedeelte der darmen vervat waren.

In het jaar 1776 wierd ik bekend met het geval van een kind, welks darmen met eene dunne huid bedekt, buiten het ligchaam hingen, en 't welk vijf dagen leefde.

ED. SANDIFORT (*o*) beschrijft, vergezeld van afbeeldingen, zulke gevallen. Zo ook M. J. DE MAN (*p*). WERN. ERN. RUDOLPHI (*q*) vertoont hiervan ook naauwkeurig en meesterlijk drie gevallen.

A. BONN (*r*) gedenkt zoodanige gevallen, die door hem zelve ontleedkundig onderzocht zijn.

(*n*) Verhandelingen van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen te Vlissingen 1775. Eerste Deel.

(*o*) *Obs. Anatom. Pathologicae. L. B. 1778. Lib. I. Cap. 4. et Lib. III. Tab. I.*

(*p*) Verhandelingen van het Genootschap der Wetenschappen te Haarlem, Deel XVIII. bladz. 179.

(*q*) *Praefate H. A. WRISBERG (zie boven) Diss. de peritonaci diverticulis illisque imprimis, quae per umbilicum et lineam albam contingunt. Goettingae 1780.*

(*r*) Verhandelingen van 't Genootschap ter Bevordering der Heekunde, te Amsterdam, Deel II. §. 183.

F. G. VOIGTEL (s) geeft ook eene beschrijving en afbeeldingen der aangeborene navelbreuk.

J. CHR. STARKE (t) geeft een geval, het welk aan dat van FRIED en aan mijn vierde gelijk is, en vergezelt hetzelfde met duidelijke afbeeldingen; gelijk ook in den derden band HEROLDS narigt van eene aangeborene navelbreuk, en in den vierden. f. 646. D. W. SACHTLEBENS voortreffelijke beschrijving van een geval, het welk aan het door DE WIND beschrevene gelijk was. Het kind stierf op den vijfden dag aan krampen.

S. TH. SOEMMERING (u) geeft Tab. 8. en 10. de afbeeldingen van twee zeer groote navelbreuken.

CALDER (v) geeft naricht van een voortgelijk geval.

ED. SANDIFORT (w) (zie boven) geeft (Tab. CXX.) de afbeelding eener breuk aan de

(s) *Fragmenta Semiologiae obstetricae. Halae 1790.*

(t) *Archiv. für Geburtshülfe, Frauenzimmer, und Kinderkrankheiten*, vervat in den eersten band. Tab. 2. 3.

(u) *Abbildung und beschreibung einiger Misgeburten. Mainz 1791.*

(v) *Medical Commentaries of Edinburgh. Vol. 1.*

(w) *Musaeum anatomicum Academiae Lugduno Batavae 1793.*

onderling gemeene navelstreng van zamengeroeide tweelingen; en (Tab. CXXVI. Fig. 2.) eene aanmerkelijke navelbreuk aan eene hersfenlooze misgeboorte.

SABATIER (x) nam meermalen aangeborene navelbreuken waar. Zo ook meer andere latere Schrijvers (y).

§. 32.

Bij deze waarnemingen wil ik enkel die vijf voegen, dewelke ik op heden nog in de natuur, in wijngeest bewaard voor mij heb.

(x) *Lehrbuch für Practische Wundartzten, aus den Francösischen, durch BORGES. Berlin 1797.*

(y) CHOPART et DESSAULT, *Traité des Maladies Chirurgicales. Paris an. 4.* — J. P. DESSAULT, *Chirurgischer Nachlasf. herausgegeben von BICHAT, übersezt von WARDENBURG. Göttingen 1800.* leert de behandeling der hem niet zeldzaam voorgekomene aangeborene navelbreuken. — J. LOGGER, *Prijsverhandeling bij het Legaat van MONNIKHOFF, §. 37.* in 't Hoogduitsch vertaald. Leipzig 1805. — CHARLES BELL, *System of Disertations. Edinburgh 1799-1800.* in de Verklaring van Plaat I. — LASSUS, *Memoires de l'Institut National des Sciences. Tom. III. pag. 378.* schijnt zulk een geval, als door hem zelven gezien, te beschrijven. — J. SPRUYT, in zijne *Prijsverhandeling.* Leipzig 1805.

Eerste Waarneming.

In eene vrucht, die in grootte aan die gene, van dewelke B. S. ALBINUS (z) in de vijfde Figuur eene afbeelding geeft, gelijk is, en dewelke ik in een onbeschadigd eitje bewaar, vind ik zeer duidelijk ter regter zijde aan de navelstreng eene navelbreuk, die omtrent een halve lijn diameters heeft.

Tweede Waarneming.

In eene vrouwelijke vrucht, die in grootte aan de bij ALBINUS op de bijgebragte plaats Fig. 7. te vinden, of aan die, welke bij WRISBERG (a) Fig. 4. of ook aan die, welke bij DENMANN (b) in de 7de Fig. afgebeeld gezien wordt, gelijk is, en bij SOEMMERRING (c) ten naasten bij tusfchen de achtste en negende Figuur invalt, zie ik eene aanmerkelijke navelbreuk, omtrent midden onder de navelstreng, dewelke bij na-

(z) *Annot. Acad. Lib. I. Tab. V.*

(a) *Descriptio Anatomica Embryonis.*

(b) *Collection of Engravings, tending to illustrate generation. Lond. 1787-1790.*

(c) *Icones Embryonum humanorum. Francofurti 1799. Tab. I.*

der onderzoek bevonden wierd het grootste gedeelte van het dunne gedarmte in zich te besluiten.

Derde Waarneming.

Eene mannelijke, aan beide de bovenste ledematen wanfaltige, vrucht van zes maanden heeft eene vrij groote navelbreuk, die in uitwendige gedaante zeer veel overeenkomst heeft met die, van dewelke SANDIFORT (*d*) eene afbeelding geeft. De huid der buiksbekleedselen, door dewelke de navelstreng gewoonlijk omkleed is, schijnt, wat derzelve weefsel betreft, ten eenemaal natuurlijk gesteld te zijn, maar is over derzelve middellijn meer dan een duim lang uitgerekt. Ter regter zijde verheft zich een breukzak van bijna twee duimen en elf lijnen lengte, en een duim en negen lijnen breedte. Aan de linkerzijde van dezen breukzak maakt zich de stam der navelstreng, ter lengte van een duim en zes lijnen, door deszelfs vaste zelfstandigheid, kenbaar, waaruit de naar gewoonte gevormde navelstreng van den breukzak voortgaat. De breukzak zelf is van buiten glad, dun, half-

(*d*) *Musaeum Anatomicum. Tab. 126.*

doorschijnend, enkel vliezig, en ten eenemaal duidelijk van de ware huid der buiksbekleedselen te onderkennen. In weerwil van derzelve dunheid, bestaat zij toch, zeer duidelijk, uit drie (*e*) op elkander liggende bekleedselen, uit het buikvlies namelijk, uit de buitenste huid der navelstreng, en uit eene dunne tusfchenhuid, die waarschijnlijk haaren oorsprong neemt van de peesachtige uitbreiding der buiksbekleedsels. Dat gedeelte der navelstreng, in het welk zich eigenlijk deze breuk bevindt, is plat en insgelijks dun, zo dat men de stammen der bloedvaten niet rondom, maar nevens elkanderen ziet liggen, ten duidelijken bewijze dat de navelstreng de streek is, in dewelke zich deze breuk vormde.

Deze breukzak verrat in zich de lever met derzelve kroonbanden, die intusfchen niet alleen kleiner, maar ook ten eenemaal misvormd is, en buiten derzelve uitgerekten leverband (*ligamentum suspensorium*), zich met een ten eenemaal wanstaltig, zeer dun, kegelvormig, rondom los koord tot aan de navelstreng uitstrekt. Voorts vindt men er ook het eind der maag,

(*e*) Ook vindt LOBSTEIN, bij BUCHOLTZ §. 21. eenen diergelijken uit drie bekleedselen bestaanden breukzak. „*Erat in hoc exemplo triplex hernia saccus e foeniculo, textu tendinoso et peritonaco compositus.*”

benevens het geheele dunne gedarmte in, aan het welk zich ook twee zeer sterke vingerwijze verlengfels van den blinden darm laten zien, en het begin van het dikke gedarmte (f).

Vierde Waarneming.

In eene vrucht van tusfchen de zeven en agt maanden vertoont zich, (behalven twee kegelswijze ligchaamtjes, die in 't ruw naar twee mannelijke leden, doch die geen buis hebben, gelijken, en behalven dat de aars ontbreekt, en aan het benedenfte gedeelte van de ruggegraat het gebrek, dat onder den naam van gefpleten ruggegraat (*spina bifida osfis sacri*) bekend, gevonden wordt) eene groote navelbreuk. Deze navelbreuk bevindt zich ook aan de regter zijde van de navelstreng, in derzelve zelfftandigheid gevormd, terwijl zich de huid der buiksbekleedfelen, door derzelve kleur, dikte, vastheid en weeffel, zichtbaar van den breukzak onderscheidt. De opening der buiksbekleedfelen, door dewelke het in deze geweldige breuk vervatte is doorgedrongen, heeft meer dan eenen duim middellijns.

(f) *Diverticula of Procesfus Digitales.*

Deze breukzak vervat insgelijks in zich de zeer wanstaltige lever, benevens het mede ten eenemaal misvormd dun en dik gedarmte. Daar ter plaatse, alwaar de navèslagäderen den breukzak voorbijgaan, zijn zij ver van een verwijderd, en als met geweld uit een gereten.

Vijfde Waarneming.

In een mij door den Heer T... geschonken praeparaat, zie ik een bijna voldragen meisje, met eenen ronden, op de gewoone wijze gevormden, dunnen, gladden, bijna doorzigtigen breukzak, die meer dan drie duimen diameter heeft; terwijl intusfchen de opening des navelrings niet veel meer dan een duim wijd is. Aan de linkerzijde is de huid der buiksbekleedselen sterk voorwaards uitgezet, zo dat ook deze breuk zich eigenlijk aan de rechterzijde bevindt.

De zak bevat in zich de lever, de maag, benevens een goed gedeelte van de darmbuis.

§. 33.

Uit deze waarnemingen schijnt men te moeten opmaken:

Ten eersten: dat er, in den allereigenlijksten

zin, ware aangeborene navelbreuken gevonden worden, die men gevoeglijker *Navelstrengbreuken* zou kunnen noemen, dewijl men dezelve reeds bij zulke vruchten vindt, dewelke nog in een geheel en al ongeschonden ei bevat, bewaard zijn geworden (g), en aan dewelke men de bijzondere deelen der ledematen nog nauwlijks kan onderkennen. Dewijl nu de vrucht, in dit allervroegst tijdperk haarer vorming, met veel water omringd is, en dezelve gevolgelijk volstrekt voor geene drukking, stoten, of voor eenige andere ongevallen bloot staat, zo schijnt dit soort van navelbreuken, ten minsten in veele gevallen, vrij duidelijk eenig gebrek in de oorspronkelijke vorming aantetuiden; ja men kan met veel waarschijnlijkheid vermoeden, dat reeds in het oorspronkelijk allervroegste kiempje, de aanleg of ware oorzaak tot dit soort van breuken, eveneens als tot eenen zesden vinger, als tot de vingerhoedswijze aanhangselen des dunnen darms in de *derde* waarneming, als tot den gesloten aars in de *vierde* waarneming, als tot die zonderlinge verlenging van de lever in de *derde* waarneming, als tot de dubbelde kin-

(g) Zie boven §. 3. *eerste Waarneeming*, als ook de door WRISBERG en HUNTER §. 31. gegevene Afbeeldingen.

deren, en de overige misvormingen, benevens de gevallen van SANDIFORT, plaats gehad heeft.

Gevolgelijk behoort dit foort van navelbreuken veeleer tot de misvormingen en wangedrogtelikheden, dan tot de ziekten. Zulks kan men nog meer bijzonder daaruit opmaken, dat zulke aangeborene navelbreuken niet zelden met andere wanfaltungheden vergezeld gaan; zo als bij MERY in het tweede, bij SANDIFORT in zijne beide, en bij mij in twee gevallen. Deswegens merkte MERY (*h*) reeds met veel regt op, dat, b. v. in het eene zijner gevallen, de lever van zeven duim niet wel kon uitzakken, als zijnde zelve alleen grooter dan den mond des navelrings, die niet meer dan vijftien lijnen diameters hadt. Daarom heet ook dit geval bij den grooten CHOPART en DESSAULT (*i*): (*un vice de conformation*) een vormingsgebrek.

Ten tweeden: onderscheiden zich deze aangeborene navelbreuken zeer kennelijk van de zodanige, die vervolgens ontstaan, door derzelve breukzak, die nevens het buikvlies,

(*h*) *Memoires de l'Academie des Sciences. Paris 1716.*

(*i*) *Traité des Maladies Chirurgicales. Paris an. 4. pag. 185.*

niet uit de huid der buiksbekleedfelen, maar uit het vlies der navelstreng bestaat.

Indien zulks nog daarenboven eenig onwraakbaar gezag mogte verifchen, zo kan ik daarvoor dat van ROEDERER aanvoeren, bij welken men leest „ de rok van de breuk is geen vervoig van de huid, maar eene uitbreiding van het vlies, waardoor de streng bekleed wordt;” en dat van BONN, welks ontleedkundige onderzoekingen van aangeborene navelbreuken hem herhaalde reizen deden waarnemen, dat „ volkomen op dezelfde wijze, als zulks bij in latere jaaren ontstaane uitzakkingen der buiksingewanden plaats heeft, eene verlenging van het buikvlies den breukzak binnen de verwijderde navelstreng uitmaakte.”

Ten derden: fchijnen zulke aangeborene navelbreuken niet zeldzaam te zijn, alzo er, buiten de tagtig (§. 31.) bijgebragte gevallen, mij alleen, zonder er opzettelijk op uit geweest te zijn, vijf voorkwamen.

T W E E D E H O O F D S T U K.

In hope, dat het tot hier toe beredeneerde (*k*), aangaande de tegennatuurlijke gesteld-

(*k*) Het *Lipoma umbilicale*, de *Sarcomphale*, de *Vari-comphale*, het *Aneurisma umbilicale*, de *Hydromphale*, de

heden, die van de geboorte af plaats kunnen hebben, voldoende zal bevonden worden, zo kome ik tot het *tweede* Hoofdstuk dezer Afdeling, te weten, tot die tegennatuurlijke gesteldheden des navels, die in vervolg van tijd plaats grijpen, en aanleiding geven kunnen tot het uitzakken van onderbuksingewanden en tot derzelver vastgroeiing, en tot het geen de Ontleed- en Heelkundige waarnemingen daaromtrent geleerd en bevestigd hebben.

§. 34.

In hoe verre, buiten de tot hier bijgebragte gevallen van wezenlijk aangeborene, mede
ter

Pneumatophale, het open zijn van den blaasband (*urachus*), de *Pisfistel*, de zweren aan den navel, welke geene nadere betrekking op de navelbreuken hebben, welke opheldering ook door de Prijsvraag niet gevorderd wordt, ga ik voorbij; gelijk ook verscheidenheden en misvormingen des navels; b. v. het voorgegeven gebrek der navelstreng, bij tegennatuurlijke gesteldheden der pisblaas, waaromtrent wij de onverbeterlijke beschrijving van BONN bezitten, welk geval ik ook bij de beide kunne in de natuur vind, het ontbreken eener navelslagader, waarvan ik ook een voorbeeld bezit, den gemeenschappelijken navel van zamengegroeide tweelingen, daar ik insgelijks een voorbeeld van in mijne bezitting heb, en dergelijke meer.

ter wereld gebragte navelbreuken, nog eene andere zogenaamde aangeborene of aangeërfde ligchaamsgesteldheid, welke HILDANUS, BLUMENBACH, RICHTER, LEURS, VAN DER HAAR, en meer anderen, in 't algemeen onder de Breuken aannemen, ook in 't bijzonder tot de navelbreuken behoort gerekend te worden, laat ik op haare plaats, dewijl mij daaromtrent voldoende inlichtingen ontbreken.

§. 35.

CHAPMANNS, PURMANNS en HEUERMANN'S bekommeringen, dat een te lang gelaten overblijffel der navelstreng, aanleiding tot eene navelbreuk mogt kunnen geven, schijnt mij, achtervolgens het §. II. gezegde, ongegrond te zijn; alleenlijk echter in zo verre een langer overblijffel tot uitrekken en trekken der navelstreek, en dus ook eenigzins ligter aanleiding tot eene breuk mogte kunnen geven, dan een korter. HEBENSTREIT (1) daarentegen beweert het tegenovergestelde, te weten, dat uit eene korte, of te vroeg afgerevene navelstreng eene navelbreuk ontstaan kan. Dat dit laatste voor waarschijnlijker te houden

(1) *Funiculi umbilicalis pathologia*, in HALLER'S *Selectus Disertationum Anatomicarum*. Vol. 5. §. XII.

zij, behoeft geen bewijs, daar zulks in beide gevallen, zonder kwetsing of verzwakking des navels, niet ligt plaats kan hebben.

Dat het intusfchen eene dwaling is, een wat kort, voor 't overige echter behoorlijk afgesneden en afgebonden navelstrengs-overblijffel, voor oorzaak van navelbreuken te houden, hebben PUZOS (*m*) en OEHME (*n*) reeds met grond betoogd.

§. 36.

Het schijnt eene bijna algemeen aangename onderstelling te zijn, dat de navel eens eerstgeboren kinds eenen tijd lang zwakker blijft, dan de overige wand des onderlijfs, en bijgevolg ook aan de in deze holte bevatte ingewanden minder wederstand biedt. HEISTER (*o*) geeft reeds eene slapheid des navels, of eene zwakheid omstreeks den navel als oorzaken van navelbreuken op. HALLER (*p*) schrijft „ het zwakke buikvlies geeft toe en doet de ingewanden der vrucht in de navelstreng

(*m*) *Traité des Accouchements. pag. 316.*

(*n*) *De morbis recentium natorum Chirurgicis. Lips. 1773. §. II. pag. 38.*

(*o*) *Institut. Chirurgiae. pag. 225.*

(*p*) HALLER *Elementor. Physiologiae. Tom. 8. pag. 225.*

doorzakken." POTT (q), VAN GESSCHER (r) en RICHTER verzekeren het zelfde. SABATIER houdt het buikvlies in dat opzicht voor des te rekbaarer, hoe jonger het kind is. Ook DESSAULT verklaart, dat de jaaren der kindsheid het meest voor navelbreuken blootstaan, en grondt zich dienaangaande op zijne veelvuldige ondervindingen, daar hem onder tien navelbreuken negen voorkwamen, bij kinderen van twee tot vier maanden. Volgens denzelfden doen zich daarentegen, in den lateren leeftijd, onware navelbreuken voor, die in den omtrek der navel-opening ontstaan.

De dwaling van DIONIS (s), dewelke zo stout verzekert bij zijn ontleedkundige onderzoekingen van navelbreuken geenen breukzak gevonden te hebben, verdient naauwlijks dat men er meer gewag van maakt, daar HEISTER (t) hem reeds voor lang den regten weg had aangewezen, zo hij zich al door nieuweren, gelijk wij beneden §. 63. zien zullen, niet liet te regt brengen.

(q) *In seinen Werken, Deutsch. Berlin 1787. pag. 339.*

(r) *Hedend. Oeffenende Heelkunde. Deel I. §. 958.*

(s) *Cours d'Operations. Bruxelles pag. 80.*

(t) *Ibidem.*

§. 37.

Reeds voor lang verkeerde ik in het vermoeden, waarin mij eene meer dan twintigjarige ondervinding gedurig meer versterkt heeft, dat zich in werktuiglijke mislagen, bij het behandelen des navels van eerstgeborene kinderen, eene der voornaamste oorzaken tot navelbreuken opdoet.

Gewoonlijk omwindt men niet alleen het overblijffel der afgebundene navelstreng met een lapje, maar men brengt ook nog een popje van zes- of agt dik linnen, een zogenaamd compresje of kusfentje aan de eene zijde onder de navelstreng, of tusfchen dezelve en den buik, en overdekt dan alles met den zogenaamden navelband. Terwijl men nu in diervoege het overblijffel der navelstreng zijdwaards op het compres brengt, wordt even daar door de huidcilinder (§. 3.) aan de tegenovergestelde zijde met geweld voorwaards getrokken en gespannen, en bij gevolg ter dezer plaatse onmatig uitgerekt, verzwakt, en tot het vormen eener breuk als voorbereid. Men werkt dus doende den voortgang der natuur, welke deze huidkolom, ter vorminge van het navelkuiltjen, als weggezonden of diep in de huid ingeschoven wil hebben, regtstreeks te-

gen. Intusfchen is deze ziekelijke, tot breuken hellende, door zodanige werktuiglijke mishandeling bewerkte verandering der navelstreek aanvankelijk maar alleenlijk door deskundigen te bemerken. Ik heb geheele huisgezinnen gezien; daar alle de kinderen navelbreuken kregen, welke ook door dusdanig te werk gaande Vroedvrouwen en Bakers op zulk eene wijze, als wij beschreven hebben, behandeld wierden; daar integendeel Vroedvrouwen en Kraamvrouwen, die mijnen raad volgende, alleenlijk reinheidshalven, zonder onderligging van compressen, een fijn lapje luchtig om het overblijffel van de navelstreng wikkelden, en alle trekken en rekken zorgvuldig vermijdden, het genoeg hadden van natuurlijke, dat is schoon gevormde navels te bekomen.

Te regt beweert derhalven de verdienstelijke ervaren STARKE (u), dat, door de navelstreng te zeer te rekken, navelbreuken ontstaan. Dit zelfde beweert ook KÖLER (v). MOSES BERTRAM (w) schrijft uitdrukkelijk, dat de verkeerde behandeling des navels de

(u) *Archiv. dritter band. s. 92.*

(v) *Versuch uber die Ursache der Brüche. s. 13. u. 86.*

(w) *Transactions of the College of Physicians, of Philadelphia. Vol. I.*

oorzaak is van veele navelbreuken, bij de negerkinderen.

Dus zegt ook BLUMENBACH (x) „ dat navelbreuken zeer gemeen zijn onder de negers, is uitgemaakt, en vermoedelijk toetschrijven aan de verwaarloozing des navels bij de eerstgeborene kinderen.”

De navels van negers en negerinnen, die ik gelegenheid gehad heb te zien, waren rond uitpuilende, en op het aanvoelen ais eene kleine breuk. Intusfchen vindt men ook bij hen diepe navels (y).

§. 38.

Even zo gevaarlijk schijnt mij, op den zelfden grond, het in onderscheidene landen, uit vooroordeel gebruikelijk uitmelken, of uitdrukken van het bloed uit het overblijffel der navelstreng, inzonderheid wanneer zulks door ruwe grofhandige Vroedvrouwen of Bakers verrigt wordt.

(x) *Medicinische Bibliothek. Band 2. f. 641.*

(y) Breedvoeriger heb ik hier van in mijne 195 en 198 aant. op M. BAILLIE *Anatomie des krankhaften baues des menschlichen körpers.* Berlin 1794. en in mijne Prijsverhandeling *über Ursache und Verhütung der Nabel- und Leistenbrüche.* Francf. 1797. gehandeld.

§. 39.

Maar om nog nader tot zo even voorgesteld ontstaan van navelbreuken, bij kinderen in de eerste maanden van derzelve leeftijd te komen, en de plaats afteperken, alwaar de breuken het veelvuldigst of gewoonlijkst te voorschijn komen, zo heb ik daartoe alleen ingerigte, zeer naauwkeurige ontleedkundige naspeuringen gedaan, en, indien ik niet dwale, volledig overredende ondervindingen opgedaan, die ik hier kortelijk zal mededeelen, en door bijgevoegde afbeeldingen toelichten, en daarbenevens ook met het getuigenis van gezag hebbende Schrijvers bevestigen wil.

De tusschenruimte namelijk, die er tusschen den boven (§. 6.) beschreven pezigten boog des navelrings en de ader der navelstreng gevonden wordt, inzonderheid derzelve rechter zijde schijnt mij toe de plaats te zijn, alwaar zich gewoonlijkst navelbreuken voordoen (z).

Hier bevindt zich het buikvlies zo dicht bij de ware huid, dat tusschen beide niets anders dan een los celwijs weeffel en eenige verklompjes gevonden wordt.

Men verkrijgt eene zeer duidelijke voorstel-

(2) Fig. 2. r. 3. x. 4. x. 6. i. x.

D 4

ling van zulk een ontstaan eener navelbreuk, door op deze plaats, zelfs vóór dat het buikvlies nog volkomen losgemaakt is, eene knopfonde naar binnen te brengen, en met dezelve een weinig buitenwaards te drukken.

Ingevalle derhalven de in de breuk beflotene ingewanden zo sterk tegen den navelring aangeperst of aangedrongen worden, dat het uitgaan of buitenwaards komen van dezelve kan volgen, zo zullen zij deze plaats aan den navelring (Fig. III. x.) daartoe voor alle andere het geschiktst vinden. Het overig gedeelte des navelrings is, eensdeels door de navelader, anderdeels door de slagäderen zo opgevuld, dat daardoor een buitenwaards komen der ingewanden verhinderd wordt. De benedenste rand van den navelring schijnt althans het minst mede te geven. Zie §. 6.

§. 40.

Dat ten minsten dit opgegevene geen bloot vermoeden is, vinden wij bevestigd door twee gevallen van navelbreuken, die ik, benevens de overige hier toe behoorende bewijsstukken, in wijngeest beware, een van dewelke ik deswegens hier in afbeelding te zien geef Fig. VI.

Zesde Waarneming.

Aan den navel van een knaapje; van omstreeks drie jaren, ziet men eene kleine navelbreuk. Van binnen bemerkt men duidelijk, dat zich de breukzak onder den bovensten boog des navelrings ter regterzijde gevormd heeft. Van buiten wordt men insgelijks zeer duidelijk, ter regter zijde, die rondachtige verheffing en verdunning der buiksbeledfelen tot eene breuk gewaar, zo dat het eigenlijk navellidteken zich eenigzins links af (*a*) er ondergeschoven vertoont. De breukzak zelve is blijkbaar door het buikvlies gevormd, en zelfs gemakkelijk van het celleweeffel der ware nuid te fcheiden.

Zevende Waarneming.

Volkomen het zelfde, maar meer in 't groot, vind ik bij de navelbreuk van eenen veertigjarigen aan waterzucht gestorven man. De breuk, die omtrent de grootte van eene halve Walnoot heeft (Fig. V.), vertoont inwendig (Fig. VI.) zeer duidelijk derzelve

(*a*) ОЕНМЕ, op de aangehaalde plaats pag. 38., merkt aan, dat het navellidteken zich bij groote navelbreuken meerendeels ter regter zijde bevindt.

mond, ter regter zijde onder de bovenste helft van den peezigen boog des navelrings, ter zijde van het overblijffel der voormalige navelader (Fig. VI. n. l. q.). Van buiten (Fig. V.) vindt men insgelijks, met betrekking tot het eigenlijk links af geschoven navellidteken, ter regter zijde den breukzak. Ook hier is de breukzak eene ware verlenging of uitzetting van het buikvlies, het welk zich eveneens gemakkelijk van de ware huid laat afscheiden.

Onder de pathologische praeparaten, die ik aan de Keizerlijke Militaire Academie te *Weenen* afgeftaan heb, vertoont N. 247. de navelbreuk eener vrouwe, benevens al wat in dezelve vervat was, in deszelfs onveranderde ligging.

Achtste Waarneming.

Aan de zeer magere buiksbekleedselen van een meisje van maar weinige weken, vind ik duidelijken aanleg tot eene navelbreuk, insgelijks aan de regter zijde, bezijden en boven het overblijffel der navelader, dewelke zich van binnen als eene kuil, van buiten als eene uitpuiling, en tegen 't licht gehouden, als eene verdunning der buiksbekleedselen voordoet.

§. 41.

Even deze zelfde waarnemingen vondt ik zeer dikmaals bij levenden, zo kinderen als volwasfenen, bekrachtigd. Zelfs wanneer de navelbreuk als een rolrond ligchaam of worst voorwaards uitftak, of wel naar beneden hing, fcheen zij zich, met betrekking tot het navelidteken, meer regts af te bevinden.

Volkomen hiermede overeenftemmend fchreef reeds J. G. GUNZ (b), „de navelbreuken, dewelke wij ten minften in volwasfenen gezien hebben, bevonden zich allen boven den navel, ter zijde van de witte ftreep.” En (waarfchijnlijk) LOBSTEIN, bij BUCHOLTZ (c), „indien het buikvlies naar den ring heen geftuwd wordt, zal het mogelijk alle de zich daar bevindende vaten niet voor zich kunnen doen wijken: maar ter zijde tusfchen de ader en slagaderen, die onderling eene kleine opening overlaten, zal het door dezelve te verwijderen, ter zijde van den ring eene breuk kunnen vormen.” Zo ook CHOPART, benevens DESSAULT, „bij volwasfenen is het navelidteken meestentijds aan een van de zijden der breuk.”

(b) *Observationes anatomicae de herniis. Lips. 1744.*
pag. 72.

(c) Op de aangehaalde plaats. pag. 24.

Ja zelfs de aangeborene navelbreuken vinde ik meest op diergelijke plaats. Om mij niet maar alleen op mijne eigene *derde, vierde, vijfde, zesde, zevende* en *achtste* waarnemingen te blijven gronden, zo beschouwe men alleenlijk de voortreffelijke afbeeldingen van ALBINUS, WRISBERG, SOEMMERRING en SANDIFORT, en voege daar bij de waarneming van MORGAGNI, die ik boven (§. 31.) bijgebracht heb; en men zal het daar uit opmakene volkomen bewezen vinden.

Zomwijl blijft de volkomene genezing des navels door onreinheid of rustelopsheid des kinds, of ook wel door zogenaamde scherpe stoffen in deszelfs ligchaam, lang over den gewonen tijd achter. Intusfchen herinner ik mij niet, zo menigmaal als ik daaromtrent geraadpleegd ben, dat alleen hier uit, zonder andere bijkomende oorzaken, navelbreuken ontstaan zijn.

De voortreffelijke ANT. PORTAL beweert te regt, dat netbreuken niet alleen aan de rechterzijde gewoonlijker zijn dan aan de linker; maar heeft ook opgemerkt, dat beweeglijke gezwellen des onderlijfs, dewelke zich het meest aan de rechterzijde opdoen, hunne zitplaats in het net hebben.

§. 42.

Algemeen aangenomen is de wel gegronde mening, dat dikwerf enkel door heftig schreijen der zuigelingen eene navelbreuk ontstaat, het welk ook, daar het de behoorlijke stuiting van den navelring verhindert, zeer begrijpelijk is, Inzonderheid wanneer op de boven (§. 37.) beschrevene wijze reeds eenigen aanleg daartoe veroorzaakt is geworden. Hoezeer zich voorts door het schreijen eene navelbreuk vergrooten moet, kan men opmaken uit de sterke spanning des buiks, welke men bij zulk eene gelegenheid, met eigene oogen en handen, bij kinderen waarneemt. Om zulks voortekomen, raadt men daartoe den zogenaamden navelband langer aan te laten. Alleenlijk heeft men reden om te twifelen, of het nut hiervan wel tegen het openbaar nadeel dezès bands kan opwegen. Dan, in gevalle ook de gewoonlijke navelband werkelijk eene navelbreuk voorkomt, zo geeft hij zeer ligt aanleiding tot eene lieschbreuk. Daarenboven strekt deze band niet eigenlijk tot beschutting van den navelkuil, maar vindt zich slegts brugsgewijze over denzelfven heen gespannen.

§. 43.

Dat sterk persen en drukken van kinderen bij den stoelgang, waartoe groote hardlijvigheid inzonderheid aanleiding geeft, ook navelbreuken kan te weeg brengen en beklemmen, behoeft zekerlijk niet afzonderlijk bewezen te worden.

§. 44.

SABATIER (*d*) houdt inzonderheid het liggen van kinderen op den rug voor eene oorzaak van navelbreuken.

§. 45.

Keurslijven die men, ten minsten voorheen, ook de tederste kinderen aandeedt, worden in 't bijzonder door WALTER VAUGHAN (*e*) aangezien als geschikt om navelbreuken te verwekken (*f*).

(*d*) Pag. 122. a. a. O.

(*e*) *An Essay philosophical an medical, concerning modern Clothing. Rochester 1792. Deutsch Leipzig 1793.*

(*f*). Breedvoerig heb ik daarover in mijne Prijsverhandeling over de uitwerkingen der Keurslijven. Berlin 1793. met platen, gehandeld.

§. 46.

Eene der hoofdoorzaken, welke, benevens de keurslijven, bij de vrouwen in *Holland* en *Duitschland*, navelbreuken veroorzaken, zijn ongetwijffeld derzelve veele en zware rokken. Deze vrouwenrokken namelijk blijven alleenlijk op het onderlijf, of op den buik hangen, door dat de bovenste rand der rok of de rokkenband eene diepe vore of gleuf boven den kam van 't heupbeen in de buiksbekleedfelen indrukt, en dus doende de onder deze vore zich zak-achtig en bol verheffende streek, onder den navel, tot het ophouden der rokken doet dienen, en dezelve belet aftezakken. Ik houde mij overtuigd, dat de daaglijks meer in de mode komende *chemises*, het zij vroeg het zij laat, algemeen bijval, ook bij gemeene lieden moet vinden, dewijl zij, behalven andere haar aanprijzende eigenschappen, ook het ontkennend voordeel bezitten, dat zij geene aanleiding tot breuken geeven (g).

§. 47.

In hoe verre de thans in de mode zijnde elastieke draagbanden der broek, of zoge-

(g) Zie mijne Prijsverhandeling over de oorzaken en 't verhoeden van Navel- en Liesbreuken. Francf. 1797.

naamde galgen, door den romp in 't algemeen en in 't bijzonder de buiksholte geweldig samentedringen en te verkorten, bij knaapjes en nog niet volwasfene jongelingen, gelegenheid tot navelbreuken kunnen geven, waag ik niet te beslifen. Zeer verdagt komen zij mij, in dit opzicht, ten minften voor.

§. 48.

Dat de zogenaamde engelfche ziekte of *rachitis* oorzaak tot eene navelbreuk gegeven heeft, bewijst H. SPRUYT (*h*) uit eene eigene waarneming.

§. 49.

Slechte, zwaar verteerbare, flijmige, vette, olijachtige fpijzen worden door GUNZ (*i*) en BLUMENBACH (*k*) voor eene aanleidende oorzaak van breuken gehouden.

§. 50.

Zo wordt ook eene vochtige, bedompte, donkere, voor onreine uitwaasfemingen bloot-
ftaan-

(*h*) Prijsverhandeling. §. 10.

(*i*) *De herniis.*

(*k*) *Mechanifche Bibliothek. Band 2. pag. 41.*

staande woning door BOSCH (*l*), BIKKER (*m*), MICHEL (*n*) en SPRUYT (*o*) ten minsten als eene voorbereidende oorzaak van navelbreuken aangezien.

§. 51.

SABATIER (*p*) meent, dat bij vette menschen de zwaarte des navels eene aanleiding tot navelbreuken kan geven. Intusschen nam VAN GESSCHER (*q*) waar, dat het net bij vette menschen niet altoos met veel vet aangevuld is.

§. 52.

RICHTER (*r*) merkt aan, dat zeer vette menschen, wanneer zij mager worden, dikwerf gevaar loopen van navelbreuken te krij-

(*l*) Verhandeling. der Hollandfche Maatschappij der Weetenschappen te Haarlem. D. XVIII.

(*m*) Vertoog over de oorzaken der Zenuwziekten in ons Land.

(*n*) Verhandeling van het Zeeuwsch Genootschap der Weetenschappen te Vlissingen. D. XI.

(*o*) Prijsverhandeling §. 12.

(*p*) *Lehrbuch der Praktischen Chirurgie.*

(*q*) Hedendaagfche Oeffenende Heelkunde. D. I.

(*r*) *Abhandlungen von Brüchen. 2te ausgabe 1785,*
pag. 632.

gen, en voert WARNER (s) als getuigen aan.

§. 53.

Niet zelden ziet men, dat door de sterke uitrekking van den buik, gedurende de zwangerheid, de navel uitpuilt en eene ware breuk vormt, of eene reeds aanwezige beklemd geraakt. Inzonderheid schein mij zulks het geval te zijn bij vrouwen, die zware verlossingen hadden doorgestaan; over 't algemeen echter bij de zulke, die eene meer dan gemeen flappe huid hadden. Uit de menigte van waarnemingen, die hieromtrent bij Schrijvers voor handen zijn, wil ik maar eenige der voornaamste oudere en nieuwere bijbrengen: FABRIC. HILDANUS (t), SENNERT (u), LE DRAN (v), HEISTER (w), SMELLIE (x), BAUDELOCQUE (y), RICHTER (z), DU-

(s) *Cases of Surgery*. pag. 168.

(t) *Observationes Chirurgicae*. pag. 168.

(u) *Observationes Pract.* pag. 112. 115.

(v) *Chirurgische Beobachtungen übersetzt von TREW*. 1744. pag. 105.

(w) *Institutiones Chirurgicae*. Cap. CXIV. §. 3.

(x) *Midwifry*. Vol. 2.

(y) *Entbindungskunst*. Th. I. §. 109.

(z) *Abhandlung von den Brüchen*. pag. 631.

PUI (a), LETTSOM (b) en STARKE (c). Het ontstaan van eene navelbreuk bij deze omstandigheid is gemakkelijk te begrijpen: de baarmoeder namelijk zich meerder uitzettende, stuwt en dringt de darmen en overige ingewanden voor zich heen; dewelke dan alom eenen uitweg zoeken, en gevolgelijk het buikvlies onder de buiksbekleedselen met zich tegen de witte streep en den navelring aan, het welke eene van spiervezelen ontbloote en dieswegens zwakkere plaats is, voortstuwen. „Wanneer men (zegt RICHTER) in overweging neemt, hoezeer bij zwangere inzonderheid de navelstreek uitgerekt wordt, en hoe geweldig deze streek bij de geboorte, door de werking der buikspieren, tegen den bodem der baarmoeder gedrukt wordt, dan heeft men zich niet te verwonderen, dat navelbreuken onder volwasfenen, inzonderheid bij vrouwen, waargenomen worden.” LA CHAUSSE (d) zag deswegens eene navel-

(a) Verhandelingen van het Zeeuwsch Genootschap der Weetenschappen te Vlisfingen. Deel XIII.

(b) *Memoirs of the Medical Society of London.* 1792. Vol. III.

(c) *Archiv. Dritter Band.* pag. 122.

(d) *Disf. de Hernia ventrali.* Argentor. 1646. in HAL-
LER'S *Disf. Chirurg.*

breuk, bij eene zwangere vrouw, door het blote uitstrekken van de hand ontstaan.

Ondertusfchen merkt LASSUS (*e*) hier omtrent te regt op, dat menigmaal eene navelbreuk tegen het einde der zwangerheid verdwijnt, maar na de verlossing weder te voorschijnt komt.

§. 54.

Oude lieden, die uit krankheden weder opkomen, zullen, volgens LE DRAN (*f*), zeer voor navelbreuken bloot staan.

§. 55.

Dat ook door onderscheidene krankheden navelbreuken veroorzaakt, of reeds aanwezige beklemd worden, bevindt men, dat door Theorie en ondervinding bewezen wordt. Zo zag DESSAULT (*g*), gelijk ook ik zelf, eene navelbreuk door kinkhoest ontstaan. Zo behoeft ook naauwlijks afzonderlijk bewezen te worden, dat door hevige windkolieken een navelbreuk ontstaan kan. Ingewandswormen

(*e*) *Pathologii Chirurgicale. Paris 1766. Tome second. pag. 66.*

(*f*) *Operations de Chirurgii. pag. 70.*

(*g*) *In der Obs. I. a. a. O.*

heb ik zelf meermalen levendig door den navel naar buiten zien komen, het welk ten minsten den aandrang, die de darmen bij deze gelegenheid tegen den navel maken, bewijst. Ik vond zelfs in een, voor den knaap naauwlijks lastig geval, t'elken reize den worm krulswijze in een gerold, een tijd lang in de uitpuiling des navels liggen, voor dat hij levendig naar buiten slipte. MURALT (*h*) nam eene door wormen ontstane bekleemde en in verettering overgegene navelbreuk waar. Meer gevallen, b. v. van BLEGNY, GOOCH, HAMILTON, STALPART VAN DER WIEL enz. heeft PLOUCQUET (*i*) verzameld.

§. 56.

Eene der ziekten, waar door gewoonlijk navelbreuken veroorzaakt worden, is ongetwijffeld de waterzucht. Ik zelf bezit daar van een voorbeeld, het welk ook in Fig. VI. afgebeeld is. Van een nog grooter geeft PURMANN (*k*) eene afbeelding. De wijze van ontstaan is hier gelijk aan die, welke bij de zwangerheid plaats heeft. De witte streep

(*h*) *Ephemerides nat. cur. Decas II. ann. 3.*

(*i*) *Initia Bibliothecae medico-practicae. Tom. VIII.*

(*k*) *Chirurgia curiosa. Tab. II.*

namelijk, en deszelfs spoor des voormaligen navelrings, bieden minder wederstand aan de geweldig uitgespannen wordende buiksbekleedfelen, dan eenige andere streek, dewijl zij door geene werkzame spiervezelen beschermd worden. Neemt men hier bij nog in aanmerking de algemeene verleppling van 't geheele ligchaam en van de wanden der buiksholte in 't bijzonder, zo laat zich zulks des te gemakkelijker begrijpen. Deze uitzakking en aandrang van het water gaat zo verre, dat DONALD MONRO (l) en ook WARNER zulk eene navelbreuk zagen te voorschijn komen. „De bekleedfelen van zulk eene breuk, dewelke doorgaans enkel water in zich besluit, zijn, (zo als RICHTER (m) aanmerkt) dikwerf zo dun, dat de breuk bijna ten eenemaal doorschijnend is, en tot des te grooter ongemak des Kranken wel eens geheel open breekt;” gelijk ROONHUYSEN (n) twee zulke gevallen zag.

(l) *On Dropsy. pag. 217.* In de Note, geeft hij ook eenige berichten over zulke gevallen, die hij *appendages of the ascites* noemt, op.

(m) *Pag. 631.*

(n) *Observ. XII. & XIII.*

§. 57.

BONN nam het ontstaan eener breuk in de met ontsteking bezette navelstreek waar, in het volgend, door hem aan SPRUYT (o) medege-deeld, geval: „eene vrouw legde tegen kolkpijnen heet gemaakte aarden borden op de blote huid. Er ontstondt hevige ontsteking en koud vuur. Na dat het met koud vuur aangedane afgescheiden was, floot zich de plaats met een diep en zwak lidteken. De niet genoegzame sterkte dezer streek kon der aandringende drukking van de ingewanden geen genoegzamen wederstand bieden, zij brak diesvolgens van nieuws open, waarop het buikvlies, het welk door de daar in beslotene ingewanden tot eenen zak verlengd was geworden, uit den bodem van de zweer oprees, en buiten het ligchaam te voorschijn trad.”

§. 58.

Tot de zeldzame gevallen behoort het ontstaan eener buiks- en navelbreuk, enkel door sterk niezen, waar van BLEGNY (p) een voorbeeld bijbrengt, of het ontstaan eener

(o) Prijsverhandeling. §. 32.

(p) *Zodiacus medicus Gall. Ann. 2.*

buiksbreuk ter zijde van het kraakbenig einde des borstbeens, door dansen, waar van GARENGEOT (*q*) een voorbeeld aanvoert, het geen een jong mensch betreft, het welk de schouwers onder 't dansen eensklaps en met geweld van elkander af getrokken, en te gelijker tijd de armen binnenwaards bewogen had; of door sterk braken, waar van mede FABRICIUS HILDANUS (*r*) een geval aanhaalt; of door te paard rijden, het welk de *Breslausche* Artsen als eene oorzaak tot navelbreuken opgeven (*s*). Maar het is zeer wel te begrijpen, dat reeds aanwezige navelbreuken bij zulke gelegenheden voor beklemming bloot staan.

§. 59.

Dat door sterk persen, en andere geweldige en aanhoudende lichaamsbewegingen navelbreuken ontstaan, en reeds aanwezige beklemd kunnen worden, vindt men door veele voorbeelden bewezen. CAMPER (*t*) houdt

(*q*) *Memoires de l'Academie de Chirurgie. Tom. III.*

(*r*) *Operum. pag. 915.*

(*s*) *Historia morborum Vratislaviae 1701. grasfatorum. pag. 20.*

(*t*) *Verhandelingen van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem. D. VII.*

de zware arbeid, die men den ongelukkigen negeren oplegt, voor de oorzaak hunner veelvuldige navelbreuken, inzonderheid gelijk ik boven (§. 37.) reeds opgemerkt heb, dat de verwaarlozing hunner navel in den eersten leeftijd hen daar voor bijzonder blootstelt. GUNZ (u) brengt het geval van eenen man bij, die, onder het opheffen eener last op zijnen schouder, het ontstaan zijner navelbreuk bespeurde. Desgelijks zag hij de navels van knaapjes uitpuilen, dat is, eene navelbreuk ontstaan, terwijl dezelve zich met eenen arm aan eenen boom hangende hielden, of zich, met het inhouden des adems geweldig uitrekten, om iets dat hoog was te bereiken. Ook anderen (v) zagen meermaals bij zulken, die eenen last, inzonderheid onmiddelijk na dat zij gegeten hadden, trappen opdroegen, navelbreuken ontstaan.

§. 60.

Dat, door van eene aanmerkelijke hoogte te vallen, navelbreuken ontstaan, vindt men insgelijks aangetekend. Zo vertonen TEICH-

(u) *Obs. de herniis. pag. 67. et 71.*

(v) De Schrijvers der *Historia morbor. Vratislaviae* 1701. *Grasfat. pag. 23.*

MEYER (w) en CREILING in een afzonderlijk geschrift een voorbeeld, hoe door eenen val van eene hoogte bij een negenjarig meisje eene navelbreuk ontstondt, die open brak, zo dat er een worm, nevens spijzen uit kwamen, en echter nog gelukkig genas. Zo vindt PLAIGNAUD (x) een eirond gèzwel in den navelstreek bij een kind dat, van eene vierde verdieping, op eene met steenen bevloerde plaats neergevallen was: inwendig was het buikvlies gescheurd. In twee gevallen zag HEUERMAN (y) door eenen stoot met de voet eene buikbreuk ontstaan; SCHMUCKER (z) eene navelbreuk door den schok van een rijtuig beklemmen; FICKER (a) zag door den val van een paard eene navelbreuk voortkomen.

§. 61.

Dat een sterke slag op den buik eene na-

(w) *De Omphalo inflammato, exulcerato et postea consolidato.* Jen. 1738. herdrukt in HALLER'S *Disf. Chirurg.*

(x) In DESSAULT'S *Journal de Chirurg.* Paris 1791. Tom. 1. art. 43.

(y) *Chirurgische Operationen.* §. 225.

(z) *Chirurgische Wahrnemungen.* Obs. 15. pag. 221.

(a) In RICHTER'S *Chirurgischer Bibliothec.* Im 15 bande. pag. 609.

velbreuk zowel veroorzaken, als derzelve beklemming bevorderen kan, leeren insgelijks voorhanden zijnde voorbeelden. Uit zulk eene oorzaak zag MERY (*b*) eene navelbreuk ontstaan, en HEISTER is van dezelfde mening.

§. 62.

Bij alle deze veelvuldige ongesteldheden, die zulk een uitpersen der ingewanden des onderlijfs, of tot het ontstaan van zo wel ware, als onechte navelbreuken aanleiding geven en derzelve beklemming veroorzaken kunnen, schijnen echter ten minsten belangrijke navelbreuken, in veel geringer aantal voor te komen, dan liesch- en deijebreuken. Bij MONNIKHOF (*c*) vindt men, in deszelfs hoogst belangrijke lijsten van onderscheidene breuken, onder het eerste duizend maar 33, en in het tweede maar 38 navelbreuken. En CAMPER (*d*) bericht ons, dat onder 1968, en dus

(*b*) *Memoires de l'Académie des Sciences. Paris 1741.*

(*c*) Verhandelingen van de Hollandsche Maatschappij der Weetenschappen te Haarlem. D. XVII. 1777. bladz. 232. en zijne Verhandeling over de Breuken. bladz. 41.

(*d*) *Disertatio de Hyárope. 1782.* In de *Memoires de la Soc. Reg. de Medic. a Paris Vol. VI.* en in de *Disertationibus decem.* die in 1800 uitgegeven zijn. In *Vol. II.* pag. 522.

bijna tweeduizend breukbanden, die men te *Amsterdam* van den jaare 1744 tot 1758 aan armen uitdeelde, maar 10 zodanigen bevonden wierden, die voor navelbreuken geschikt waren.

Ook schijnen, volgens de straks gedachte optellingen van MONNIKHOFF, de navelbreuken veelvuldiger bij vrouwen voor te komen, dan bij mannen; want onder zijn 33 waren er 8 bij mannen en 25 bij vrouwen, en onder 38 maar 9 bij mannen en 29 bij vrouwen voorgekomen.

Eindelijk schijnen ook navelbreuken niet zo eensklaps te ontstaan als andere breuken, en zo ligt niet beklemd te geraken.

§. 63.

Voor en alear ik de beantwoording der eerste vrage fluite, verdient nog het gevolg der naauwkeurigste ontleedkundige waarnemingen, die ingericht waren ter beslissing van het vraagstuk: „ of eene gewoone, door den navelring uitgekomene, breuk eenen door het buikvlies gevormden zak heeft of niet? ” eene afzonderlijke toelichting. DIONIS (e)

(e) *Cours de Operations en Chirurgie. Bruxelles 1708. pag. 80.*

schrijft namelijk ten eenemaal stout weg: „ ik
 „ beken, dat het buikvlies in zijne gansche uit-
 „ gestrektheid voor uitrekken vatbaar is, uitge-
 „ zonderd in den navel; en ik durf zeggen,
 „ dat ik de ondervinding op mijne zijde heb,
 „ als die veele zodanige gezwollen, zo wel bij
 „ levende menschen, als in lijken geopend, maar
 „ nooit heb kunnen waarnemen, dat dezelve van
 „ binnen met het buikvlies bekleed waren; ik
 „ blijf er bij, dat verscheuring alleen de navel-
 „ breuken maakt.” Alschoon men tegen dit
 bewijs het zeggen „ dat hij, die te veel be-
 wijst, niets bewijst,” kan aanvoeren, zo zijn
 het toch LA FAYE (*f*) en GARENGEOT (*g*)
 met hem eens. Men zou in de onderrichting,
 die men door den veel bekwameren, zijner
 zaak zekeren, HEISTER (*h*) aan DIONIS en
 LA FAYE, en door den ervaren, door en
 door geoeffenden Ontleder GUNZ (*i*) aan den
 doorgaans verdachten GARENGEOT gegeven
 vindt, kunnen berusten; indien niet het gezag

(*f*) In zijne Aantekeningen op de Werken van DIONIS, bladz. 107.

(*g*) *Memoires de l'Academie Royale de Chirurgie. Tom. 3.*

(*h*) *Institutio. Chirurgicae. Cap. XCIV. §. 15.* of in
 zijne Waarnemingen. 462ste waarn.

(*i*) *Obs. Anatomico Chirurgicae de herniis. Cap. XV.*
 in de aant. *c. u. d.*

van PETIT, dien men echter eerst na zijnen dood (*k*) den breukzak doet ontkennen, zelfs de vermaardste Heelmeesters tot op den huidige dag deedt dwalen. Ook LOGGER (*l*) erkent dieswegens den breukzak bij navelbreuken alleen maar in sommige gevallen.

Niet alleen schreef de geoeffende BARBETTE (*m*): „ ik heb eenige malen in geopende en ontleedde lijken (men lette wel op deze plaats) waargenomen en aangetoont, hoe de navel, benevens de voor denzelven gelegen hebbende ingewanden, als een mans hoofd uitpuilde, zodanig dat de regte spieren des buiks zich van elkanderen verwijderd vonden; echter was het buikvlies uitgespannen gebleven, zonder ergens gescheurd te zijn.” Inzonderheid vonden ook de ervaren Wondheeler ARNAUD (*n*) en de wakkere TEN HAAFF (*o*) eenen door het buikvlies gevormden breukzak, bij derzelver snijden van navel-

(*k*) *Traité des Maladies Chirurgicales. Ouvrage Posthume. Paris 1774.*

(*l*) *Pag. 140.*

(*m*) *Opera Chirurgico-Anatomica. Lugd. Batav. 1672. pag. 33.*

(*n*) *Traité des Hernies.*

(*o*) *Verhandelingen van de Hollandsche Maatschappij der Weetenschappen te Haarlem. Deel VIII.*

breuken. SHARP (*p*) vindt insgelijks, bij het snijden eener navelbreuk, eenen door het buikvlies gevormden breukzak, die alleenlijk op sommige plaatsen geborsten was (*q*). Dit scheuren van den zak van 't buikvlies bij oude navelbreuken wordt, ook door den grooten Wondheeler POTT (*r*), gehouden voor de oorzaak van het twijffelen aan deszelfs bestaan. Insgelijks vonden de onbevooroordeelde SCHAEFER (*s*), benevens de waardige en opregte SCHMUCKER (*t*), bij derzelver snijden van bekleemde navelbreuken, duidelijc eenen door het buikvlies gevormden breukzak. Ook verzekert HEUERMANN (*u*), bij het snijden eener navelbreuk na het overlijden, insgelijks eenen dikken breukzak van buikvlies waargenomen te hebben. Volgens LASSUS is het zeker, dat het buikvlies aan den navel eenen breukzak vormt, gelijk het er eenen vormt

(*p*) *Operations of Surgery. Cap. VII. en Critical Inquiries. Lond. 1754. pag. 120.*

(*q*) Men vergelijke hier mede boven §.

(*r*) *On Ruptures. pag. 40.*

(*s*) *Funste Sammlung Med. u. Chirurg. Anmerkungen. Berlin 1750. pag. 16.*

(*t*) *Chirurgische Wahrnehmungen. 2te Th. Berlin 1774. Beob. 15. pag. 231.*

(*u*) *Von den Chirurgischen Operationen. Copenhagen 1773. S. 270. pag. 596.*

voor de breuken der liesch, maar dat dezelve somwijl zeer dun is en vast gehecht aan de peesvliezige uitbreiding. In een geval bekennt hij geenen breukzak gevonden te hebben, dewijl, zegt hij, de bekleedsels zo fijn waren, dat ze niet ingefneden konden worden, zonder eenige van de omkleedselen des nuchteren darms te openen. Ook vindt SAVIARD zo wel als zijn uitgever LE ROUGE (v) eenen waren, van het buikvlies gemaakten, breukzak bij de navelbreuk eener vrouwe, die hij onderzocht. Met volkomen recht verklaart dus de beroemde Leidfchen Ontleder ED. SANDIFORT (w) het ontkennen des breukzaks voor eene dwaling. Ook nam LOGGER (x) den breukzak bij eene groote oude navelbreuk waar. Mijn geleerde Vriend T.... deelde mij een geval mede, alwaar eene groote navelbreuk ontleedkundig onderzocht, en duidelyk eenen van het buikvlies gevormden breukzak blootgelegd wierdt. Zeer nadrukkelijk laat zich deswegens RICHTER (y) hooren: „ het

(v) *Recueil d'Observations Chirurgicales, par SAVIARD, commentés par LE ROUGE Paris 1784.*

(w) *Observationes Anatomico-pathologicae. Cap. IV. pag. 75.*

(x) *Prijsverhandel. over de Breuken. §. 19.*

(y) *Von den Brüchen. Kap. 35. pag. 628.*

„ het is indedaad moeilijk te begrijpen, waar-
 „ om deze breuken geenen breukzak zouden
 „ hebben. Het buikvlies ligt zo wel acater
 „ den navelring, als achter de witte lijn, en
 „ bij gevolg kan door den navelring even zo
 „ min, als ergens door eene spleet nevens den-
 „ zelve, eenig ingewand der buiksholte door-
 „ dringen, zonder het buikvlies voor zich heen
 „ tot eenen zak te doen uitrekken.” Vondt
 men nu bij de grootste navelbreuken zelfs eenen
 breukzak, zo zal dezelve ook wel bij de mid-
 delbare en kleine voor handen zijn. Ten min-
 sten vondt ik, bij alle door mij onderzochte
 gevallen van navelbreuken, eenen ten eenemaal
 zeer duidelijken van het buikvlies gevormden
 breukzak.

Uit dit alles maak ik nu dit algemeen be-
 sluit op, dat zich het bestaan van eenen van
 het buikvlies gevormden breukzak, door de bes-
 te ontleed- en heelkundige waarnemingen be-
 vestigd vindt.

§. 64.

Ten besluite zij het mij nog geoorloofd, hier
 bij te voegen, dat, offchoon onder den naam
 van Navelbreuk (*Exemphalos*, *Omphalocèle*, *Her-
 nia umbilicalis*) door voorname Schrijvers, bij

voorbeeld LE DRAN (z), GUNZ (a), SAUVAGES b), PUJOLS (c), RICHTER (d), PLOUCQUET (e), SABATIER (f), CHOPART en DESSAULT (g), LEURS (h , en meer anderen, niet alleen die breuken begrepen worden, welke door den eigenlijken navelring uitkomen, maar zelfs ook de zodanigen, die zich in den peezeigen band of witte streep vormen, en het in de daad dikwerf moeilijk is, om ze bij 't leven nauwkeurig te on-

(z) *Operations in Surgery, translated by GATAKER. London 1757. pag. 104.*

(a) *Obs. de Hern. Cap. CXVI.*

(b) *Nosologia.*

(c) *Avis au Peuple sur les hernies. Paris 1787. HENCKEL, Medicinisch Chirurgische Beobachtungen. Berlin 1779.*

(d) *Wundarzneikunst. 1788.*

(e) *Disf. KLEMM. Enumeratio et diagnosi Herniarum. Tub. 1789. §. XC.*

(f) *Pag. 122.*

(g) „ De Ingewanden komen bij kinderen uit door den navelring, en bij volwasfenen gemeenlijk door eene vaneen wijking der in deszelfs nabijheid zijnde peezige vezelen.”

(h) *Prijsverh. §. 124.*

derscheiden, men echter, zo als HEISTER (i) en PLATNER (k) reeds herinnerden, gene alleenlijk eigenlijke of *ware* navelbreuken, deze oneigenlijke of *onechte* navelbreuken noemen zal. Het schijnt toch te noodzakelijker, hier het spraakgebruik te bepalen, daar het bekend is, dat beide soorten somwyl te gelijk voorkomen, gelijk ons daar van door GUNZ en inzonderheid door WRISBERG (l) een uitmuntend ontleedkundig beschreven voorbeeld geleverd is.

(i) *Institutiones Chirurgicae. Cap. CXIV. in de aant. I.*

(k) *Institutiones Chirurgiae rationalis. Lips. 1783. §. 801.*

(l) *Disf. resp. RUDOLPHI de peritonaei diverticulis. §. V. pag. 10.*

T W E E D E V R A A G S T U K.

„ Welk licht verspreiden deze waarnemin-
 „ gen, over de Aanwijzing ter behandeling,
 „ voorkoming of heeling dezer onderschei-
 „ dene gebreken, bij kinderen en bejaar-
 „ den; welke eenvoudigste of minst samen-
 „ gestelde hulpmiddelen of kunstbewerkin-
 „ gen, die daar bij te pas komen, zijn
 „ door de ervarendste Heelkundigen te
 „ boek gesteld en door hunne waarnemin-
 „ gen gestaafd, of gegrond op eigene on-
 „ dervinding en beredeneerde proefnemin-
 „ gen; en welke dezer kunstbehandelingen
 „ verdienen bij beide, ware en onware,
 „ navelbreuken eene algemeene, of bij ie-
 „ der dezer soorten eene bijzondere aan-
 „ prijzing?”

Om ook deze *tweede* vraag in orde, en zo veel mogelijk, volledig te beantwoorden, wil ik dezelve, even als de *eerste*, in meerdere onderdeelen afdeelen, en een voor een aan dezelve pogen te voldoen.

E E R S T E A F D E E L I N G .

„Behandeling van de mede ter wereld
„gebragte of eigenlijk aangeborene Breu-
„ken.”

Dewijl dat soort van navelbreuken, welke de kinderen van 's moeders ligchaam medebren- gen, niet voorgekomen kunnen worden, zo laat ik ook deze afdeeling (overeenkomstig met de in de vraag zelve aangewezen orde) aan die, welke van het voorkomen der navelbreuken handelen zal, voorafgaan.

§. 65.

Indien de ware en onware aangeborene navelbreuken, dewelke men te regt *Navelstrengbreuken* zou kunnen noemen, te groot; indien benevens de darmen ook lever, milt en maag door den navelring, of door een gat van de witte streep uitgekomen, en alleenlijk met eene dunne huid, of wel gedeeltelijk niet bekleed zijn, en het overige der buiksholte blijkbaar te klein is, om het uitgezakte op te nemen, dan is aan het inbrengen in de buiksholte en terughouden derzelve, en in 't

algemeen aan eene lange behoudenis van zulk een bejammerenswaardig schefsel niet te denken. RUYSCH (*m*) zag alle zulke kinderen sterven. De altijd zeer omzigtig oordeelende B. S. ALBINS *n*, zegt „zulk eene aange-
 „ borene breuk is ongeneeslijk;” en LOB-
 STEIN *o*, „naauwlijks kunnen wij ons ont-
 „ houden van aan de behoudenis eenes kinds,
 „ dat met zulk eenen last bezwaard is, te
 „ wanhopen.”

Deswegens poogde de groote Ontleder WRISBERG (*p*) met D. TOLL meermalen geheel vruchteloos eene zodanige breuk in de buiksholte terug te brengen. Daar het intusfchen uit voorgekomene gevallen bekend is, dat zulke misdragten verscheidene dagen, ja weken lang (*q*), in leven kunnen blijven,

(*m*) *Obs. Anatomico Chirurgicae. Obs.* 71. pag. 91.

(*n*) *Annotat. Academicarum. Lib.* 1. Cap. XVI pag 98.

(*o*) *In der BUCHHOLZISCHEN Disf. de hepatomphalocete.*

(*p*) *Disf. resp. RUDOLPHI de peritonaci diverticulis.* pag. 16.

(*q*) Vijftien uren bij MERY, *Memoires de l'Acad. des Sciences de Paris* 1716. Bijna twee dagen bij WRISBERG. a. a. O. Drie dagen bij AMYAND; drie dagen bij BERGER, in de overzetting van SABATIER. Vier dagen bij MULLER, *Ephemerides Nat. Cur. Centuria VIII. Obs.* 35. Vijf dagen in mijn geval; vijf bij SACHT-

zo is men verplicht, derzelver medelijdenswaardig aanwezig te zijn ten minsten te verlichten. Dit oogmerk bereikt men op de voegzaamste wijze, door, na de, op eenigen afstand van de breuk, verrichtte afbinding der navelstreng, dezelve met fijn en zacht linnen, of met boomwol te overdekken, zowel alle sterke drukking, als eenige mogelijke beïnvloeding derzelve voortekomen, het gantsche ligchaam in fijne windselen losjes intewikkelen, en voor 't overige alles te vermijden wat het kind zou kunnen doen weenen of schreien. In gevallen, waar bij de ingewanden geheel bloot liggen, heeft men den raad gegeven, om dezelve met laauwe melk te baden, of met het net van een versch geslagt beest te omkleeden (r). De raad van RUYSCHE (s), om ze met eene weke pleister te bedekken, schijnt wel de beste te zijn. Ik zou daartoe eene zeer zuivere, weke, versch vervaardigde *Emplastrum Lithargyrii*, het zij *commune*, het zij het *Empl. Noricum* (Neurenberger

LEBEN l.l. Vijf bij LASSUS, *Mem. de l'Institut National*. Tom. 3. Eene maand bij BUCHOLTZ l.l. Ja vijftien-dertig dagen bij MORGAGNI.

(r) OEHME, *Disf. de morbis infantum Chirurgicis*. pag. 38.

(s) *Obs. Anat. Chirurg.*

pleister) op zacht linnen gestreken, aanbevelen.

§. 66.

Is de breuk daarentegen kleiner, bevat zij enkel darmen, is de buiksholte minder geflonken, schijnt de breukzak sterk genoeg om eene zachte drukking te wederstaan, is de mond van den navelring, of zogenaamde hals der breuk, in vergelijking met de overige breuk, niet blijkbaar te klein, dan poge men allervoorzigtigst het uitgezakte binnen de buiksholte te brengen, ligge zachte, naar de gedaante der breuk afgepaste, trapswijze in grootte toenemende compresen op dezelve, en daar over heen eenen breiden, overal zo veel mogelijk even sterk drukkenden navelband. LEVRET (t) raadt, om het breedste compres onmiddelijk op het ligchaam te leggen, ten einde den navelring door eene omgekeerde orde, niet, even als door middel eenes kegels, te verwijden. Het oordeel des Heelmeesters moet, in zulke gevallen, het verband naar de omstandigheden weten intevrichten. OEHME (u) raadt het gebruik van

(t) *Traité des Accouchements. In der Sammlung für practische Aertzte. Erster Band. s. 4. d. 123.*

(u) *l. c. pag. 39.*

eene looden plaat aan, of eenen halven waschen kogel daar mede te verbinden, het welk mij intusfchen voor zulke zachte deelen te hard voorkomt. Voor 't overige drage men ook hier, zo veel zulks doenlijk is, zorg, om alles, wat het kind onrustig maken kan, of doen schreijen, te verwijderen; bezorge het eene goede voeding, en houde het ligchaam behoorlijk open. Het is ten hoogsten te bewonderen, hoe verre zich, zelfs in zulke wanhopig schijnende gevallen, de heelerkrachten der natuur uittrekken; in gevallen men dezelve, door onbedachtzaam te handelen, maar niet tegenwerke. In eene der merkwaardigste gevallen, in dat namelijk, het welk BUCHOLTZ EN LOBSTEIN zo treffend schilderen, alwaar eene aangeborene navelbreuk drie duimen middellijns had, verdween dezelve zo volkomen (v), dat de geheele streek verkleind en geheel en al aangevuld wierdt; gelijk ook dit kind enkel toevallig aan kinkhoest stierf (w).

Dat TREW's voorslag (x), om de darmbuis door te snijden, het bovenste gedeelte

(v) In de meermalen aangevoerde *Monographie*. §. II. pag. 10.

(w) *Ibid*. §. XV. pag. 3.

(x) *Commercium Litterarium Noricum*. 1735.

aan de buiksbekleedfelen te hechten, en eenen kunstaars te vormen, ooit met de daad ter uitvoer gebragt zou zijn, is mij niet bekend.

Van de doodelijke gevolgen van het opensnijden zulker navelbreuken, door onkundige Heelmeesters, vindt men bij PARÉ (y), MAURICEAU (z) en TREW (a) waarschuwende voorbeelden opgetekend.

§. 67.

Als de aangeborene breuk nog kleiner is, en zich het uitgezakte gemakkelijk in de buiksholte terug laat brengen, dan is het afbinden, zo als ik zulks in de volgende afdeelingen opgeef, en waarvan ons DESSAULT, in zijne vijfde waarneming, een met het beste gevolg bekroond voorbeeld levert, verre weg de eenvoudigste, zekerste en kortste heelwijze.

(y) *Opera. Lib. XXIII. Cap. 66.*

(z) *Traité des Accouchemens. Tom. I. pag. 497.*

(a) *Miscellanea Naturae Curiosorum. Decas II. anni 3. Obs. 128.*

T W E E D E A F D E E L I N G.

„Het voorkomen der navelbreuken bij
„kinderen.”

§. 68.

In het voorafgegaane is reeds aangetoond geworden, dat de stelling, als of de navel eens eerstgeboren kinds, gedurende eenigen tijd, zwakker dan het overig gedeelte der buiksbekleedselen blijft, en gevolgelijk ook aan de in de buiksholte vervatte ingewanden minder wederstand biedt, bijna algemeen schijnt aangenomen te zijn. Hier op grondt zich de even zo algemeen verbreide bezorgdheid voor navelbreuken bij kinderen. Men legt dus, ter verhoeding van dit gebrek, bijna in alle beschaafde Landen den zogenaamden navelband aan, inzonderheid dewijl voornaame Heelkundigen het te vroeg afleggen deszelve als eene oorzaak der navelbreuken opgeven. Onder anderen beweert HEISTER (*b*), „dat eene navelbreuk ontsta, wanneer men, na het afvallen der navelstreng, niet nog eenen tijd lang den navel met eenen band te zamen

(*b*) *Instit. Chir. pag. 736.*

houdt." ULHOORN stelt insgelijks, „ dat een der gemeenste oorzaken van navelbreuken daar in te zoeken zij, dat de Bakers den navel der eerstgeborene niet behoorlijk gedrukt houden." OEHME (c) leidt, en wel volkomen te regt, de navelbreuk af van de verwaarloosde zamendrukking eenes eenigzins uitpuilenden navels. RICHTER (d), schrijft in zijne nieuwste werken over de breuken: „ is het kind zeer onrustig, dan moet men de navelband, na het afscheiden des navels, nog eenige weken lang aan laten, want deze, indien ze goed aangelegd is, is eene bescherming tegen alle gevaar van eene breuk." Dieswegens wenschte G. J. VAN WY (e), „ dat men de kinderen, ter voorkoming van navelbreuken, zo al niet straks na de geboorte, ten minsten na het afvallen van de navelstreng, aan eene geregelde behandeling eenes Heelmeesters onderwierp. Eene lange ondervinding had hem geleerd, dat soortgelijke breuken altoos voorkomen kunnen worden. Nooit heeft hij ze, naar zijne verzekering, te voorschijn zien komen, wanneer de behoorlijke verhoedingsmiddelen door hem aangewend wierden." Ik

(c) a. a. O. pag. 37.

(d) *Wundarzneykunst*. V Band. §. 538.

(e) Prijsverhandeling. bladz. 166.

moet met dezen ervaren man toestemmen, dat zich deze navelbreuken voorkomen laten, offchoon ik in de verklaring van hem afwijke, en gelove zowel dat de ware oorsprong der navelbreuken vroeger, reeds gedurende dat het overblijffel der navelstreng nog daar is, bestaa, en bijgevolg zijne ten eenemaal doelmatige behandeling meer eene reeds voorhanden zijnde, naauwlijks merkbare navelbreuk op derzelver plaats wegneeme, dan eene geheel nog niet voorhanden zijnde voorkomt.

§. 69.

Boven, §. 37. namelijk, gaf ik te kennen, van mening te zijn, dat mij eene der oorzaken van navelbreuken, ten minsten in onze landen, nader bekend geworden was, en ik dezelve in een spannen en rekken der navelstreng, inzonderheid over een, tusfchen het overblijffel der navelstreng en den buik geplaatst kussentje of compresje meende gevonden te hebben. Ik kan voldoende verzeke- ren, dat mij zelven zeer veele gezonde, sterke, en niet woelige kinderen zijn voorgekomen, welke, in weerwil dat men ze maanden lang den navelband had doen aan houden, echter ronde verhevene navels hadden; en

omgekeerd, kan ik verzekeren, dat ik er veel zag, dien men, onmiddelijk na het behoortlijk afvallen des overblijffels der navelstreng, den navelband had af gelaten, en die desniet-tegenstaande volkomen natuurlijke navels bekwamen en bleven behouden.

§. 70.

Ik zou derhalven raden, *ten eersten*, het minste trekken, spannen of rekken aan het overblijffel der navelstreng met alle zorgvuldigheid te vermijden, daar ik boven (§. 37.) niet alleen het nadeelige van zulk eene behandeling getoond, maar ook **STARKE** en **KÖLER** als waarborgen daar voor aangevoerd heb. *Ten tweeden*, bij stille en gezonde kinderen, onmiddelijk na het afvallen der navelstreng, geenen band meer aan te leggen. *Ten derden*, indien echter het kind onrustig ware, veel schreide of hoestte, en de navel er bedenkelijk uitzag, zonder vertoeven een klein compresje van linnen, of kusfentje van draadplukfel, of wel een met linnen overtrokken popje, dat de gedaante van eenen halven bol heeft, op het navellidteken te leggen, en hetzelfde niet door eenen, zo als gewoonlijk, smallen, maar door eenen ten minsten drie

vingers breedten, dicht om den buik sluitenden band, vast te doen blijven zitten. Eindelijk, *ten vierden*, alle aanleiding tot verontrusting des kinds zorgvuldig op te speuren en te doen verwijderen.

§. 71.

Ik zou mij zeer moeten vergisfen, indien ik, als Vader en Heelmeester, niet menig na-deel van den niet behoorlijk of zonder noodzakelijkheid aangelegden navelband nad leeren inzien. Er kwamen mij, onder anderen, gevallen voor, waar men mij, wegens het overgeven der gezondite beste melk door de gezondite en rustigste kinderen, raadpleegde. Ik bevoelde het ligchaam, en vond het, uit vreeze voor eene navelbreuk, met eenen band vast omgord; ik onderzocht den navel, vondt denzelfen in orde, liet den band afnemen, en verbood ze weder aan te doen, en van dat oogenblik af aan hield het braken op. De verklaring van dit verschijnsel is zeer gemakkelijk; de buiksbekleedfels namelijk week en rekbaar zijnde, laten den maag, terwijl dezelve door zuigen opgevuld wordt, vrij om zich genoegzaam uit te zetten; de navelband integendeel, ingevalle hij aan zijn oogmerk beantwoord, is, onuitrekbaar en belet de uitzet-

ting des buiks; bijgevolg moet de maag van de melk, daar het kind, naar deszelfs instinct, een behoorlijk tot zijne voeding vereischt aandeel naar zich neemt, zo veel weder uitwerpen, als het den om het ligchaam knelenden band niet toelaat bij zich te behouden; dit uitbraken moet te eerder volgen, dewijl het bekend is, dat de buikspieren een groot aandeel aan het braken hebben, zonder zelfs in aanmerking te nemen, dat men door zulke navelbanden de ter fluiting van den navelring gevorderde uitrekking der buiksbekleedfelen beperkt. Voor 't overige heb ik de waarneming, dat navelbanden, dewelke men aanlegt om breuken aan den navel voortekomen, zeer verdagt zijn van aanleiding te kunnen geven tot lieschbreuken, op eene andere plaats omftandig toegelicht.

D E R D E A F D E E L I N G.

„ Wijze van genezen der navelbreuken
„ bij kinderen.”

§. 72.

Alle achtenswaardige Schrijvers over de Navelbreuken stemmen daarin overeen, dat in 't
al-

algemeen bij jonge kinderen ware navelbreuken gemakkelijk te verhoeden en te genezen zijn. „De ware navelbreuk bij kinderen is gemakkelijk te genezen,” is de uitspraak van OEHME (f); en deze schijnt mij te gegronder, daar ik zelf meermalen, schoon reeds vrij groot geworden navelbreuken, bij jongetjes en meisjes, met de jaren, zonder hulp der kunst, bijna geheel zag verdwijnen. Ik herinner mij zeer levendig aan een zesjarig jongetje, wien eene navelbreuk van over de anderhalf duim lang als een eind darms afhing, en welke van zelve verdween, dewijl de ouders niet in de voorgeslagene afbinding bewilligden. Dit zelfde, om slechts een paar geldende waarborgen aan de hand te geven, namen ook DESSAULT (g) en BRUNNINGHAUSEN (h) waar; de eerste in twee gevallen, met die waarneming, dat zulks als dan volgt, wanneer de natuurlijke samentrekking van den navelring zo sterk werkt, dat zij in staat is om den aandrang der ingewanden des buiks te overwinnen; en de ander, in door hem waargenomen gevallen, alwaar aanmerkelijke

(f) Pag. 39.

(g) Pag. 27.

(h) In LODERS *Journal für Chirurgie*. 3 Band.

navelbreuken bij kinderen, terwijl zij opwiesfchen, van zelve, zonder eenige binding weg gingen, waar bij hij verftandig aanmerkt, dat door het vaster en overvloediger voedsel, het welk de kinderen als dan genieten, de maag en de darmen meer uitgezet worden, en dat, door deze onmiddellbare uitzetting en fpanning van het buikvlies, dat gedeelte dezelve, het welk den breukzak uitmaakt, weder in den buik terug getrokken wordt. Ja, hoe veel men hier te hopen heeft, blijkt uit geen voorbeeld klaarder en in 't oog loopender, dan uit het kort te voren (§. 66.) aangevoerde van BUCHOLTZ, alwaar eene zo ontzaglijk groote breuk in den tijd van eene maand van zelve verdween.

§. 73.

Intusfchen is toch om de bekende, bij elke en gevolgelyk bij deze breuken plaats vindende gronden, doorgaans nodig, eene navelbreuk zo rasch mogelijk volkomen weg te maken, inzonderheid, dewijl dit doel gemakkellyk en zeker te bereiken is, en het befliffend is, dat deze breuken zich des te spoediger en te onfeilbarer heelen laten, naar mate het kind jonger is.

Inzonderheid is het voor meisjes van meer belang, dan voor jongetjes, dat zij van dit kwaad ten eenemaal bevrijd worden, ten einde zij, bij eene toekomstige zwangerheid, alle gevaar van eene navelbreuk mogen ontgaan.

De beproefdste middelen ter bereiking van dit doel zijn, in kleinere gevallen een den navelbreuk terug houdend ligchaam, in grootere de afbinding.

H E T N A V E L S C H I L D.

§. 74.

Indien de navelbreuk geenen halven duim hoog, en het kind geene twee maanden oud is, dan bedien ik mij, gelijk ook andere mijner kunstgenooten, altijd met de gewenschte uitwerking van het volgend middel.

Op een eirond, zacht, buigzaam stuk leder, van twee of drie duimen middellijs, wordt in 't midden een popje, dat is, een naar de grootte der breuk afgepast, met leder bekleed, halfrond bolletje van kurk vastgenaaid, en de rand van dit popje rondom met eene goede hechtzalf bestreken; terwijl men vervolgens, met den vinger der eene hand, de

uitgepuilde breuk zachtelijk naar binnen in de buiksholte terug duwt, legt men met de andere de pleister zodanig er op, dat de pop het weder uitpuilen der breuk volkomen belette. Ik laat gewoonlijk twee zulke navelschildjes gereed maken, om, ingevalle zulks nodig mogte zijn, een versch bij de hand te hebben. De beste mij tot dit gebruik bekende pleistermasfa is het *Emplastrum adhaesivum* der nieuwe (en niet der oude) *Pharmacopaea Wurtenburgica*, het welk met Burgundiesch pek vervaardigd is. Ik verkies leder boven linnen, dewijl het de pleisterstof niet doorlaat, en ook beter tegen de navelstreek aansluit. Kurk schijnt mij, tot eene pop, boven wasch, het welk PLATNER (i), LEVRET (k) en anderen aanprijzen, de voorkeur te verdienen, dewijl het niet zo week wordt noch meêgeeft; ook boven eene midden doorgesnedene muskaatnoot, die door RICHTER (l) aanbevolen wordt, dewijl het zich gemakkelijker laat vormen, verkleinen en vergrooten, ook boven een houten, in den vorm van eene

(i) *Instit. Chirurgiae.* §. 306.

(k) *Journal de Medicine.* Tom. XXXVII. 1772. *In der Samml. für Pr. Aerzte.* B. 1.

(l) *Von der Brüchen, und in funften Bande der Wund-
aerzneykunde.*

paddestoel gedraaid knopje of hoedje, het welk ARMSTRONG (*m*), SCHAEFFER (*n*) en BRUNNINGHAUSEN (*o*) aanbeveelen, dewijl dezelve toch te hard schijnen; en boven eene looden plaat, dewelke MOSS (*p*) aanbeval; dewijl deze het allerminst past; of een stuk gelds, waarvan MOHRENHEIM (*q*) gebruik maakte.

Aileenlijk indien een kind onrustig is, of de kwade gewoonte heeft van met de hand aan den navel te spelen, laat ik eenen breeden band van bombazijn of dubbeld linnen aandoen. Buiten deze omstandigheid geef ik zeker aan het blote schildje zonder band den voorrang. Hoe menigmaal zulk een schildje versch aanteleggen zij, laat zich niet nauwkeurig bepalen. Indien de kindermeid opletend en verstandig is, zal zij daarmede zeer gemakkelijk te regt weten te komen. Bij rustige kinderen zag ik het wel acht, tot veertien dagen lang, onverplaatst liggen blijven. Met de vorderende verkleining der breuk

(*m*) *Von Kinderkrankheiten, übersetzt von SCHAEFFER. Regensb. 1792. pag. 203.*

(*n*) *Tab. II. Fig. 3. 4. 5.*

(*o*) *Über physische Erziehung der Kinder. Leipf. 1799.*

(*p*) *Pag. 310.*

(*q*) *Pag. 310.*

maakt men ook de pop van 't schildje trapswijze kleiner.

Zulk een schildje doet de navelbreuk, gewoonlijk binnen den afloop van een paar maanden, ook wel onder gunstige omstandigheden, b. v. onder het behoorlijk toezicht van verstandige ouders of kinderopzichtsters, nog vroeger verdwijnen. Voor 't overige moet men het zich niet laten verdrieten, aan de oppasser des kinds voor te houden, dat, als de breuk slechts eene reize weder uitgaat, de mond der breuk, dien men sluiten wil, zich opent en de breuk tot dien staat terug brengt, waarin dezelve zich bij den aanvang der kuur bevond, en dat bij gevolg alle dus verre aangewende moeite verloren zij.

Op deze wijze schijnt de verdienstelijke MONNIKHOFF (r) navelbreuken geheeld te hebben. RICHTER bedient zich, zo als gezegd is, van eene halve muscaatnoot, die hij door middel eens bands op den navel vastmaakt, en verzekert, dusdoende, gemeenlijk binnen den tijd van 4 tot 6 weken eene volkomene genezing bewerkt te hebben (s). Hij zegt, „veel kinderen met navelbreuken gezien te hebben, maar herinnert er zich geen eeni-

(r) Pag. 637.

(s) Pag. 633.

ge, welke niet door het gebruik van zulk eenen band in den grond genezen is geworden; geen geval, waar zijne handelwijze geenen volkomen toereikenden dienst gedaan heeft." Zeer te pas heeft hij ook de niets beduidende bedenking, als of zodanig een ligchaam de spleet des navels open zoude houden, beantwoord. Zamendrukking wordt ook door WISEMANN (t) aanbevolen.

§. 75.

De wijze van HEISTER, om navelbreuken door eene lage van trapsgewijze vergrootte compresfen te genezen, verdient nevens deze naauwlijks meer in aanmerking genomen te worden.

§. 76.

Het zou dwaas zijn, bij boven opgegevene beproefde en geschikte middelen, nog met eenige oude Artsfen (u), aan stovingen, het opleggen van kruiden, poeder van eikenbast v), of zamentrekkende zogenaamde beenbreukpleis-

(t) *Several Chirurgical treatises. Lib. 1.*

(u) G. VAN WY, *Verhand. over de uitwendige Hulp-middelen tegen de Breuken. Amst. 1799.*

(v) LAN'GE, in RICHTER'S *Bibliothek. 8 Band. pag. 500.*

ters (*emplastra catagmatica*) van: SCULTETUS, of aan het enkel inwendig gebruik van den Waterfenkel (*w*) te willen denken. Intusfchen raden toch zelfs CHOPART en DESSAULT (*x*) plaaufelijke middelen nevens het gebruik van zwachtels aan; gelijk ook ARMSTRONG (*y*) ftovingen met brandewijn daartoe voorflaat. Hoe dezen door de huid der buiksbekleedfelen op den navelring zullen werken, is niet wel te begrijpen.

Hier dient niet onaangemerkt voorbijgegaan, dat meisjes, die aan navelbreuken onderhevig zijn, of onderhevig zijn geweest, om boven (§. 46. en 85.) aangevoerde redenen, geene rokken daar op moeten dragen.

§. 77.

Het met eene pop voorziene fchildje of bandje verdient dus op gronden van theorie en ondervinding den voorrang voor alle overige middelen tegen navelbreuken. *Ten eerften*, het bereikt het doel op 't volkomenst,

(*w*) LANGE *vom Wasfervenchel*. 1773.

(*x*) *Pag.* 326.

(*y*) *Diseases of Children*. Lond. 1777. (*Theutsch*) in *der Samml. fur pr. Aerzten*.

het drukt maar alleen die plaats binnenwaards, welke ingebracht moet worden. Naar het spreekwoord: *contraria contrariis curantur*, (dat is, het tegengestelde wordt door het tegengestelde genezen,) doet het schildje dus van buiten, het welk de buksingewanden van binnen doen, zonder ergens elders aan eenig ander deel eene nodelooze drukking toetebrengeu. *Ten tweeden* is het aan de buiksholte, noch door deze aan de borstholte, op geenerleie wijze hinderlijk. *Ten derden* laat het alle de bewegingen des buiks volkomen ongehinderd toe. *Ten vierden* kan elke oppaster van kinderen gemakkelijk leeren, hoe er mede omtegaan, het af en aan te doen. *Ten vijfden* is 't het eenvoudigste en goedkoopste. In 't kort: dit schildje is juist dat geen, het welk de Prijsvraag tegen de navelbreuken van jonge kinderen verlangt, te weten, het eenvoudigst en minst zamengesteld hulpmiddel.

 D E B I N D I N G .

§. 78.

Indien de navelbreuk grooter is, en zich met eenen draad geschikt omvatten laat, zo

is het binden of de eigenlijke afbinding het beste, en een tegenwoordig door veele onder-
vindingen beproefd middel.

Zonder mij met de lettergeschiedenis dezer
Methode optehouden, en aantoonen, dat
CELSUS en PAULUS VAN AEGINA, zo als
ook PARÉ en MURALT (z), er zich, doch
met eenen onnoodig wreeden handgreep, van
bedienden; dat zij ze intusfchen, te gelijk met
eenige anderen, b. v. PURMANN en SAVIARD,
zeer eenvoudig verrichtten; dat ze door
TREW (a), LEVRET (b) en BUCHOLTZ (c)
als gevaarlijk verworpen, en bijna geheel en al
achter den bank verschoven is geworden; tot
dat de onvergelykelijke genie van DESSAULT
ze weder in haare verdiende waarde herstel-
de, en ze door de veelvuldige ondervinding-
gen, zo van hem zelve als van zijne leerlin-
gen, in zulk een aanzien bragt, dat de beste
Heelmeesters er zich tegenwoordig van be-
dienen; wil ik onmiddelijk tot de handelwijze,
die er bij plaats heeft, overgaan.

(z) *Chirurgische Geschiedten. Bazel 1691. No. 12.*

(a) *Commercium Literarium. 1735.*

(b) *Traité des Accouchements. §. 1340.*

(c) §. XIV.

§. 79.

Na dat men het kind behoorlijk geplaatst, en het in die plaatsing door eenen helper heeft doen houden, verzekert men zich, door een naauwkeurig onderzoek, niets dan den ledigen zak voor zich te hebben. Indien het tegendeel plaats heeft, moet men het geen er in vervat is, vooraf in den buik terug pogen te brengen; als dan legt men om het gevatte gedeelte eenen gewaschen draad, dien men, zekerheidshalven, er twee- of driemaal om doet, en t'elken reize met eenen Heelmeesters knoop vast aantrekt. Den derden dag legt men eene tweede, en, indien het nodig is, den zesden dag eene derde binding aan. Gewoonlijk valt het afgebundene tusfchen den agtsten en tienden dag af, en de genezins is voltooid.

§. 80.

Ter aanprijzing dezer Methode, zou het voldoende kunnen gehouden worden, alleenlijk aantevoeren, dat DESSAULT (*d*) alleen over de vijftig kinderen door dezelve gelukkig genezen heeft; dat PLAIGNAULT (*e*), L.

(*d*) Pag. 34.

(*e*) In DESSAULT's *Journal de Chirurgie*. 1792.

FRANK (*f*) en NIEMEYER (*g*) ze met het beste gevolg te werk gesteld hebben; en dat ik dezelve insgelijks door mijne ondervinding kan bekrachtigen. Trouwens, er doen zich zo veele gronden tot derzelve aanbeveeling op, dat het waarlijk te verwonderen is, hoe dezelve zo lang heeft kunnen veronachtzaamd zijn gebleven. *Ten eersten* is het ten eenemaal voldingend, dat zij grondig heelt, dewijl zij aan de uiterste bedoeling voldoet, de randen des navelrings dicht aaneen brengt, en, door het verwekken der zogenaamde samenhechtende ontsteking (*inflammatio adhaesiva*), fluit; zij bewerkt de zamentrekking des navels, dewijl zij niet alleen het onnutte en verslapte volkomen wegdoet, maar ook ten naauwkeurigsten den voortgang der natuur bij het afscheiden des navels (§. 13. 14.) nabootst. *Ten tweeden* is zij volstrekt niet gevaarlijk, daar niets gekwetst kan worden. *Ten derden* is deze bewerking gemakkelijk, en vordert geene bijzondere handigheid. *Ten vierden* vordert zij geen bijzonder toezigt bij de heeling. Als de draad eenmaal behoorlijk aangelegd is, kan de zieke geenerlei nadeel aan het verband

(*f*) *Salzburger Med. Chir. Zeitung*. 1791. No. 24.

(*g*) In B R G E S *überzetzung von SABATIER'S Lehrbuch*. Berlin 1797.

toebrengen. *Ten vijften* is zij voor den lijder allergemakkelijkst. *Ten zesden* verloopt er met de genezing maar weinig tijds, slegts agt of tien dagen. *Ten zevenden* gaat zij, behalven op het oogenblik van het toetrekken des draads, volstrekt met geen pijn vergezeld. *Ten agtsten* is zij niet kostbaar.

Intusfchen is het toch niet te verzwijgen, dat deze Methode, in gevalle de geopereerde te oud is, niet tegen het terugkeeren der breuk verzekert; zo als de opregte DESAULT (*h*) zelf meerdere zulke gevallen aanvoert. Ook SAVIARD (*i*), twijffelde aan de duurzaamheid der genezing.

§. 81.

Van veerkrachtige Breukbanden kan men zich bij kinderen niet wel bedienen, niet alleen om dat zij te onrustig zijn om ze aan het ligchaam te dulden, maar ook, om dat, indien de band aandringend genoeg ware om de breuk in te houden, hij, door het drukken der weeke buiksbekleedselen de werking van de ingewanden des buiks zou belemmeren, en indien hij niet aandringend genoeg ware,

(*h*) *Pag.* 41.

(*i*) *Nouv. Recueil d'Obs. Chirurg.* pag. 125.

geen nut zou doen. Weswegens ook ARMSTRONG (*k*) en RICHTER (*l*) aanmerken, dat veerkrachtige breukbanden bij kinderen niet slechts moeilijk aantewenden, maar ook in de daad noodeloos zijn.

§. 82.

Geraakt eene navelbreuk bij een kind toevallig beklemd, het welk trouwens maar zelden gebeurt, dan is de herstelling hier ook niet moeilijk: maar door weekmakende stovingen en verzachtende klisteeeren ligt te bewerken, gelijk OEHME zulks ook reeds te regt aanmerkt.

§. 83.

Indien men zich intusfchen immer tot de kunstbewerking genoodzaakt vindt, zal zulks even als bij volwasfenen moeten plaats hebben.

§. 84.

Alfchoon deze middelen hoofdzakelijk voor waare navelbreuken, als zijnde het voorname-

(*k*) Pag. 202.

(*l*) Pag. 634.

lijk bij kinderen waargenomen foort, berekend schijnen, zo kunnen echter ook tegen onwaare navelbreuken, ingevalle de zodanige voorkomen mogten, waarvan mij intusfchen tot heden toe geen blijkbaar voorbeeld bekend is, geene andere aangewend worden.

§. 85.

Mogt zich namelijk eene onechte navelbreuk nevens den navelring opdoen, eene meer langwerpige dan rondachtige gedaante hebben, en met derzelve langste diameter loodrecht geplaatst zijn, zo had men alleenlijk de pop van het schildje naar deze gedaante te maken, en voor 't overige volkomen op de voorbeschrevene wijze te werk te gaan.

VIERDE AFDEELING.

„Behandeling der navelbreuken bij volwasfenen.”

§. 85.

De behandeling eener navelbreuk bij eenen volwasfenen is hoofdzakelijk naar twee omftandigheden onderscheiden, naar dat zij zich na-

melijk vrij of beklemd bevindt. Ik zal derhalven elk dezer twee omftandigheden afzonderlijk in overweging nemen, en vooreerst de

„Behandeling eener onbeklemdde navelbreuk bij volwasfenen.”

§. 86.

In 't algemeen is het genezen eener navelbreuk bij volwasfenen niet zo gemakkelijk noch zo zeker, als bij kinderen. Dit leert niet alleen het eenstemmig getuigenis der geoefendste Meesters in de kunst, maar ook de theorie zelve. Reeds dit, dat niетtegenftaan- de er eene menigte banden voor navelbreuken zijn opgegeven geworden, men nog tot heden toe onophoudelijk voortvaart met er veranderingen aan toetebrengeп, verraadt genoegzaam dat men ze niet voldoende vindt; en dat men zich deswegens te minder bij volwasfenen van eene grondige heeling, dewelke zeer gemakkelijk bij kinderen bewerkt wordt, kan verze- kerd houden.

§. 87.

P. CAMPER (m) fchrijft: „navelbreuken,
„ in-

(m) In zijne Prijsverhandeling *de Optima agendi vel expectandi in medicina ratione*. 1776.

„ indien ik er wel over nagedacht heb, laten
 „ bij volwasfenen en zwaarlijvige menfchen
 „ geene heelkundige behandeling toe; zij wor-
 „ den gefladig grooter; tot nog toe is er geen
 „ band gefchikt gevonden om het gezwel te-
 „ rug te houden. Ik durf dit ftoutelijk ver-
 „ zekeren, als die alle tot dit gebruik voor-
 „ geflagene werktuigen met eene ongelooflijke
 „ opmerkzaamheid ter toets gebragt, als ook
 „ derzelve verbetering ondernomen heb; maar
 „ het gevolg heeft alle hoop van er in te fla-
 „ gen te leur gefeld.” Ook DESSAULT (n)
 houdt eene grondige genezing bij volwasfenen
 genoegzaam voor onmogelijk. Insgelijks fchrijft
 RICHTER (o) in zijne nieuwfte werken: „ bij
 „ volwasfenen worden navelbreuken ten uiter-
 „ ften zeldzaam genezen. Bij volwasfenen is
 „ het in 't algemeen moeilijk eene navel-
 „ breuk binnen te houden, en men moet be-
 „ kennen, dat er nog geen voldoende breuk-
 „ band uitgevonden is.”

Dewijl ik van gevoelen ben, dat de uit-
 fpraak van dit driemarfchap alle andere getui-

(n) Pag. 29.

(o) *Wundartzneykunst. Fünfter Band. Gotting. 1798.*
 §. 540. 544.

genisfen overbodig maakt, zo laat ik alle verdere aanhaalingen achterwege.

§. 88.

Deze uitspraak der ondervinding laat zich gemakkelijk uit natuurkundige gronden ophelderen. *Ten eersten*: bij volwasfenen heeft men geen aanwas van krachten, geen sterker, vaster en taaijer worden van de peesachtige witte streep, geene verdikking van het buikvlies meer te wagten of te hopen. *Ten tweeden*, gemeenlijk zijn zij, die met navelbreuken behebt zijn, van eene verzwakte, flappe, en tot vet worden overhellende gesteldheid. Meestal zijn het vrouwen, dewelke dikmaals zwanger geweest zijn, of moeilijke verlosfingen doorfonden, of perfoonen met eenen flappen hangbuik. *Ten derden*, blijven gemeenlijk de oorzaken, die tot eene navelbreuk aanleiding gaven, voortwerken, bij voorbeeld, de levenswijze, de zware arbeid en de helling tot vet worden.

§. 89.

In weerwil van deze niet gunstige uitzichten, moeten wij ons toch niet terug laten houden van pogingen aantewenden ter bewerking

der genezing. En in de daad kan men in de meeste gevallen ten minsten aanmerkelijke verlichting toebrengen.

Bij kleine navelbreuken, die slechts één of ten hoogsten twee duimen middellijns hebben, bedien ik mij met het beste gevolg, als van het eenvoudigste middel, van den volgenden breukband.

Eene aan de grootte en gedaante der breuk beantwoordende platte pop, in dewelke men ook, naar den voorslag van MONNIKHOFF (*p*), eene spiraale veer plaatsen kan, met paardenhaar gevuld en met leder overtrokken zijnde, wordt op een eirond, naar de gedaante der breuk gevormd, rond om den navel op denzelfden pasfend, zeer dun, schildvormig, buitenwaards uit een gebogen, met zacht leder of bombazijn overtrokken, en behoorlijk opgevuld stuk lood of hard leder van vier tot zes duim lengte, en twee tot vier duim breedte vastgemaakt, en aan ieder zijde met eenen gordel van twee tot vier duimen breedte voorzien. Dit allereenvoudigst buikschild behoorlijk aangelegd zijnde, schijnt mij onder alle banden, hoedanigen ik er eene menigte van allerlei vormen bezit, het minst ongemakkelijk te zijn,

(*p*) Voorreden, bladz. 171.

en de breuk zeer goed binnen te houden. Het komt alleen daar op aan, dat het lood zo geslagen, of het gehard leder zo gevormd worde, dat het volkomen naar de gedaante der breuk van elk bijzonder lijder geschikt zij; en dat de pop zo lang veranderd worde, tot dat zij den lijder den verwachten dienst doe. Aan den gordel maakt men kleine gespen vast, ten einde deze band behoorlijk om het lijf te kunnen sluiten.

Het bij RICHTER beschreven werktuig-kunstige kan men ook bij dezen band gemakkelijk aanwenden, waardoor het alle voordeelen des veerkrachtigen bands bekooft, welken hij als den eenigen zekeren en voldoende band aanprijst. Nog eenpaariger vond ik de drukking, wanneer ik, in plaats van de half-cirkelvormige staalen veder, twee zulke staale vederen, namelijk eene in den regter en eene andere in den linker gordel, aanbrenge deedt.

Met dezen breukband schijnt mij die, welken CHOPART en DESSAULT aanprijzen, de meeste overeenkomst te hebben.

§. 90.

Zelfs bij grootere, ware en onware navelbreuken, wist ik geen beter en eenvoudiger

middel, behalven dat men bij onware breuken de pop een weinig platter, ook niet rond maar langachtig naar den vorm der breuk inrichtte. Want in 't algemeen mag men wel met RICHTER dien regel voor vastgesteld houden, dat een breukband, naar de verscheidenheid der breuken, verschillend zijn en op eene verschillende wijze werken moet.

§. 91.

Ook moet ik de aanmerking maken, dat ik mij nooit met het behandelen eener breuk bij vrouwen inlaat, zonder dat zij mij vooraf vast beloven, in 't vervolg geene eigenlijke rokken, zelfs geen vast toegebonden voorschoot meer te zullen dragen. Ik voor mij, ten minsten, vond mij niet in staat om breuken bij de vrouwelijke kunne, ook door middel der beste breukbanden zo gemakkelijk terug te houden, dan wanneer ik vooraf omtrent de vrouwe rokken eene verbeterde inrichting deedt maken. Als integendeel de kleding van met breuken beheerde vrouwen en meisjes zo ingericht was, dat het jak en de eigenlijke rok maar een enkel stuk uitmaakten, of dat zij naar de wijze der kinderjurken of lange kinderkleedjes, of der tegenwoordig in de mode zijnde zoge-

naamde *chemises* van de schouders nederhingen, zo viel mij de zekere terughouding eener breuk veel ligter.

§. 92.

Daar deze band zich, volgens beredenering en ondervinding, tot nog toe als de beste tegen navelbreuken voordoet, en het best voldoet aan de vereischens van de Prijsvraag, zo wil ik, enkel om niet van onwetenschap, nalatigheid of onvolledigheid beschuldigd te kunnen worden, de best gekeurde tot bereiking van het zelfde doel voorgeslagene navelbreukbanden kortelijk aanroeren.

De door HEISTER (*q*) beschreven en afgebeelde navelbreukband is zeker in latere tijden weinig gebruikt geworden.

Even zo min beveelt zich die aan, die door ALEX. MONRO (*r*), den Vader, afgebeeld, en door BENJAMIN BELL (*s*) gedeeltelijk nagemaaakt is.

De door SURET (*t*) zeer aartig uitgedachte, omstandig bij hem beschreven en

(*q*) *Instit. Chirurg. Amst.* 1750. *Tab.* XXIV. *Fig.* 6.

(*r*) *Works. Edinbourgh* 1781. *Plate* V.

(*s*) *System of Surgery. Tom.* I. *Tab.* IV. *Fig.* 3.

(*t*) *Memoires de l'Acad. de Chir. Paris Tom.* 2.

fraai afgebeelde veerkrachtige breukband vindt men ook bij RICHTER (u) afgebeeld en zo voortreffelijk beoordeeld, dat, vermits ik dit werk in de Boekverzameling van elken Wondheeler vond, ik mij daar op beroep, en er nog maar alleen bijvoeg, dat ook DESSAULT (v), die vijf foorten van banden beschrijft, doet opmerken, dat deze band zeer zamengesteld is, veel kost, en evenwel de uitgezakte deelen niet behoorlijk binnen houdt.

JUVILLE (w) en VAN GESSCHER (x) geven verbeterde veerkrachtige navelbreukbanden op.

RICHTER (y) geeft ook de afbeelding van eenen navelbreukband van zijne uitvinding met vier staale vederen op, dewelke voorzeker den voorrang verdient voor dien van SURET en van JUVILLE.

THEDEN (z) sloeg voor, om den navelbreukband met elastieke harst te overtrekken.

(u) *Von Brüchen. Tab. VI.*

(v) *Pag. 323.*

(w) *Traité des bandages herniaires. Paris 1786.* Eene beoordeeling dezer band van JUVILLE vindt men in RICHTER'S *Chirurgischen Bibliothek. Band 2. pag. 392.*

(x) *Verhand. van de Maatschappij der Weetenschappen te Haarlem. Deel XIII.*

(y) *Tab. VII.*

(z) *Chirurg. Beobachtungen. 2 Theil. 1782. pag. 162.*

TRECOURT'S (*a*) tweeknoppige breukband wordt door RICHTER op goeden grond verworpen.

ARNEMAN (*b*) maakt gewag van een veerkrachtig schildje tegen navelbreuken, het welk door D'AIMÉ te Sedan verkogt wierdt.

VAUGION'S breukband met eene dubbele staalen veder, welker eene van onderen naar boven gaat, wordt door SABATIER (*c*) beschreven.

SCHREGERS navelbreukband vindt men in de *Salzburger Medic. Chir. Zeitung* (*d*) beschreven.

BRUNNINGHAUSEN (*e*) geeft eene met eene afbeelding vergezeld beschrijving eener elastieke breukband, welke, behalven het buikschild, waarop eene met eene spirale veder voorzien pop gehecht is, in den gordel ter wederzijde tien spiraalvederen vervat, welke eveneens ingericht en samengevoegd zijn als de elastieke arm- en kousfenbanden.

Ik bezit daarenboven eenen navelbreukband, welke de aartige eenvoudige inrichting heeft,

(*a*) *Memoires et Observ. de Chirurgie. Paris* 1769.

(*b*) *Bibliothek für Chirurgie. 1 Band. 2 St. f.* 348.

(*c*) *Pag.* 124.

(*d*) *Jahrgang.* 1800. *Th.* IV. *pag.* 137.

(*e*) *LODERS Journal. Dritter Band. Tab.* 2.

dat op het schild eene terug geslagene veder vast is, welker aan den gordel gehechte armen, bij het aandoen, terug gebogen worden. Ik kreeg denzelfven, zonder den naam des vinders, uit *Parijs*. Nog een ander bestaat uit eene veder, welke van voren eenen ring uitmaakt, in dewelke de ter zijde aan eenen stijl vastgemaakte pop speelt; welker uitvinding mij insgelijks onbekend is.

§. 93.

Groote navelbreuken, die door geen navelbreukband kunnen ingehouden worden, houdt men door een lijfje of corset van baleinen, het welk met gespen vastgemaakt wordt, zeer goed terug (*f*).

V I J F D E A F D E E L I N G .

§. 94.

„Behandeling der bekleemde navelbreuken.” (*g*)

Dewijl ik mij noch met het in eene navelbreuk vervatte, waar over **LOGGER** zich in

(*f*) **RICHTER** *Wundartzneykunst*. 5 Band. pag. 462.

(*g*) **MONNIKHOF** beschrijft eene bekleemde navelbreuk. *Abhandl. von Brüchen*. §. 56.

zijne Prijsverhandeling breedvoërig heeft uitgelaaten, noch met de kentekenen der beklemming, dewelke door RICHTER grondig voorgesteld zijn geworden, heb intelaten, zo wend ik mij terstond tot de behandeling van navelbreuken, die zich in den staat van beklemming bevinden.

§. 95.

De meest geächte Schrijvers in dit vak, b. v. POTT, RICHTER en DESSAULT, komen daarin met elkanderen overeen, dat, daar eensdeels de beklemming eener navelbreuk gewoonlijk niet zeer geweldig, en het gevaar niet zeer nabij en dringend is, en men gevolgelyk zich ook, zo als wel bij andere breuken, met de kunstbewerking niet zeer te haasten hebbe, en daar anderdeels deze kunstbewerking ook altoos zeer bedenkellyk en gevaarlyk is (*h*), men des te noodwendiger vooraf aanhoudend alle middelen ter binnenbrenging hebbe te beproeven; en dus RICHTER

(*h*) DIONIS verklaarde het opereeren eener navelbreuk voor zeer gevaarlyk en bijna altoos doodelyk; en POTT, benevens DESSAULT, zijn het daarin met hem eens, dewyl men het net te hoog moet afscheiden, en de ligging ter afvloeying der vochtigheden niet bekwam is.

TER's woorden (i), „de vernuftige behandeling, „eener beklemde breuk vordert veel meer „niet alleen heekkundige maar ook geneeskun- „dige kennis en doorzicht, dan de kunstbe- „werking,“ zeer waar blijven.

§. 96.

Bij de beklemming eener navelbreuk poge men derhalven voor alle dingen de oorzaak daar van optespeuren en nategaan, 1) of zich ergens in de uitgezakte deelen eenige ontsteking begint optedoen, dan of 2) eene blote uitspanning van winden of eene ophoping van drekstof plaats vindt, dan wel, of 3) ergens een krampachtig toeval daar toe aanleiding gegeven heeft.

Deze aanleidingen tot beklemming poge men als dan door de bekende middelen tegen te gaan:

§. 97.

Zonder dus dat geene optehaalen, het welk RICHTER en DESSAULT, aangaande de beklemming in 't algemeen, leeren, en 't welk

(i) In de Voorrede voor de tweede uitgaaf zijner Verhandeling over de Breuken,

ook hier van gebruik is, neem ik maar alleen in aanmerking, dat, om zowel eene echte als onechte breuk door de *Taxis* te gemakkelijker terug te kunnen brengen, men den navelring en de witte streep (*linea alba*) zo veel doenlijk is, moet pogen te ontspannen en te verflappen. Dit oogmerk bereikt men door den op zijnen rug liggenden lijder zich voorwaards te laten buigen. Als dan poge men, om door eene regt binnenwáardsche, een weinig links af naar den ruggegraad heen gerigte drukking, met de hand den breukzak te ontledigen.

Op deze wijze bragt TEN HAAF (*k*) met de blóte hand eene oude beklemde navelbreuk bij eene tachtigjarige vrouw gelukkig binnen.

Nevens de *Taxis* kan men, naar de verscheidenheid der omstandigheden zich, of van ijs, of van warme stovingen bedienen.

Zo zag LETTSON (*l*) bij eene, gedurende vier maanden, zwangere vrouw eene navelbreuk ontstaan, en zich na eenige dagen met gevaar dreigende toevallen beklemmen. Na het vruchteloos aanwenden der bekende middelen, was hij eindelijk zo gelukkig, de-

(*k*) Verhand. van de Hollandsche Maatschappij der Weetenschappen te Haarlem. Deel VIII. bladz. 495.

(*l*) *Memoires of the Medical Society of London*, 1792, Vol. III.

zelve, door er, een uur lang, ijs op te laten leggen, geheel en al binnen te brengen. Ook bragt B. WILMER (*m*) de bekleemde navelbreuk eener vrouw door koude weekingen binnen. Intusfchen waarschuwt hij voor het te lang en te sterk voortgezet gebruik van ijs, waarvan, in een ander geval, het koudvuur in de bekleedfelen der breuk, een gevolg was.

§. 98.

Daar door het aanwenden van *vitriool naphtha* de beklemming eener lieschbreuk, in een paar gevallen gelukkig weggenomen wierdt, zo zou men zich van dit kostbaar middel, in plaats van ijs, bij vermogende lieden kunnen bedienen.

§. 99.

De brave GILIBERT (*n*) genoot van het lood-extract uitwendig aan de bekleemde breuk eener door langdurige krankheid verzwakte vrouwe aangewend, goede diensten.

(*m*) *On Herniae. London* 1804. het is ook te vinden in BRUGNOTALLI'S *Giornali fisico medico. Tom. I.* 1794.

(*n*) *Adversaria medico practica. Deutsch. Leipz.* 1792. §. 93. *f.* 155.

Dezelfde (o) nam, in een ander geval, alwaar eene buikbreuk dreigde beklemd te geraken, die toevallen door wekende stovingen weg.

§. 100.

Wanneer de breuk gelukkiglijk in de buiksholte terug gebragt is, dan poge men ze door den aangeprezen breukband, voor het toekomende, op de best mogelijke wijze binnen te doen blijven.

§. 101.

Doet zich, na het zorgvuldig en aanhoudend aanwenden van alle deze middelen, gedurende het verloop van een aantal uren, geen blijk van vermindering der breuk op, worden integendeel de toevallen slechts nog dringender en heviger, dan gaa men tot de kunstbewerking over.

§. 102.

Deze kunstbewerking komt in het algemeene en wezendlijkste, met die, welke bij lieschbreuken plaats grijpt, overeen. Na dat men

(o) *Ibid.* §. 97.

namelijk de midden op den buik in eene plooi opgehevene huid ingefneden, en zo veel mogelijk zonder kwetsing van het buikvlies (het geen trouwens wegens deszelfs naauwe vereeniging met de huid zeer moeilijk valt) verwijderd heeft, opent men met behoedzaamheid den eigenlijken breukzak, (brengt eene vleugelfonde binnen, en split denzelven met een geknopt mesje, of met eene aan derzelve punt met eenen knop voorziene schaar (p), open.

Eenige, b. v. LE DRAN, maakten, om zich nog meer ruimte te bezorgen, eene kruisfede, het welk echter ten hoogsten afte keuren is.

Daarop poge men, door den vooreerst nog niet verwijdden navelring, of, bij onechte breuken, door de spleet der witte streep, het in den breukzak vervatte voorzigtiglijk naar binnen te brengen.

Wil zulks op geenerleie wijze slagen, dan raadt zelfs RICHTER aan, om, voor en aleer men werkelijk overga tot het insnijden van den navelring of witte streep, den haak van

(p) CAMPER raadt, zo als ook PLATNER, om den lijder te minder pijn aan te doen, het gebruik der schaar aan. *Vol. II. pag. 809.* iets dergelijks zegt hij ook *pag. 820.*

LE BLANC, of zijn *Gorgeret dilatoire* ter verwijding der enge plaats te beproeven, en met denzelfen terug en buitenwaards te trekken.

DESSAULT bedient zich ten dien einde van een *Dilatatoire a deux branches*. Is de oorzaak der beklemming niet zo zeer in den navelring als wel in den hals des breukzaks gelegen, zo moet deze vooral ingesneden worden. WILMER (q) verloor eenen man, dien hij geopereerd had, om dat hem deze omstandigheid onbekend was.

Men raadt gemeenlijk, om de insnede ter verwijding buitenwaards naar de linker zijde (volgens SABATIER naar de regter zijde) te rigten, om de veelligt nog opene naveläder te vermijden. Dit intusfchen, indien het in de daad ooit plaats gehad, en men niet iets anders daar voor aangezien heeft, gebeurt zo zelden, dat men er niet op behoeft te rekenen. En zelfs, ondersteld zijnde, dat de naveläder open was, zo zie ik er geen nadeel in, want deze ader kan het bloed toch niet terug uit doen vloeijen. Mij scheen bij zulk eene gelegenheid best, de plaats daar in te snijden, alwaar men op het gevoel met den vinger de sterkste beknelling gewaar wordt.

Ook

(q) *On Hernia*. London 1804. Cap. XVIII.

Ook ROUGEMONT (r), een ongemeen bekwaam Ontleder, merkt te regt aan, dat men stoutelijk naar beneden insnijden kan, dewijl zich, zelfs bij HALLER, geen enkel geval van ongeslotene slagaderen voordoet. Een door BÖHMER waargenomen geval heb ik intuschen boven §. 19. bijgebracht. Mijne eigene veelvuldige onderzoekingen, toonden mij, ook na de best geslaagde opspuitingen van de vaten der buiksbekleedselen, niet dan zeer geringe takken in den omtrek des navels.

RICHTER (s) raadt deswegens aan, om; zo dikmaals de breuk naast den navelring, en de beklemming zeer vast is, de insnede zijwaards te rigten, en op deze wijze de peesvezelen der spleet in de schuimte te doorsnijden. Eene kleine zijdelingsche snede verschaft hier meer plaats, dan eene grootere regt buitenwaardsche. Het verband is voorts het gewoone bij breuksnijdingen.

§. 103.

Op deze wijze genas SCHMUCKER (t) al-

(r) In zijne *Uebersetzung von RICHTER: Traité des Hernies. Bonn 1788.*

(s) *Pag. 648.*

(t) *Chirurg. Wahrnehmungen. 2te Band. Obf. 51.*

lertgelukkigst eene bekleemde navelbreuk; zo ook op gelijke wijze SHARP (*u*), TEN HAAF (*v*), DE MANN (*w*) en LOGGER (*x*). WILMER (*y*) zag, bij eene 47 jarige vrouw, eene met koud vuur aangedaane navelbreuk, waarbij ook een stuk darms verloren ging, in zes weken genezen.

§. 104.

Ten laatsten wil ik nog eenige nieuwere waarnemingen, waar zelfs met koud vuur aangedaane breuken genezen wierden, aanhaalen, namelijk: behalven CHESELDEN, GARENGEOT en HEISTER, genas HEUERMANN (*z*) zulk eene koudvurige breuk, bij een tienjarig meisje; insgelijks DE WIND (*a*)

(*u*) *Anm. über die Chirurgie. f. 120.*

(*v*) Verhand. van de Hollandsche Maatschappij der Weetenenschappen te Haarlem. Deel VIII.

(*w*) In 't zelfde Werk. Deel XIX. bladz. 371.

(*x*) Prijsverh. bladz. 240. en 257.

(*y*) *Case XXV.*

(*z*) *Chir. Operat. §. 238.*

(*a*) Verhand. van de Hollandsche Maatschappij der Weetenenschappen te Haarlem. Deel VII. bladz. 124.

en HARE (b), in weerwil dat 9 duimen van den darmbuis verloren gingen.

Hernie umbilicalis tanta est atrocitas, regis confirmata funeribus, ut felicioribus eventibus spem Chirurgorum confirmasse, non inutile studium videatur.

HALLER in *Tab. Disf. Chir.*
Tom. 3. pag. 653.

(b) *Journ. de Medicine. Tom. XXVI,*

VERKLARING
DER
AFBEELDINGEN.

EERSTE AFBEELDING.

Een gedeelte der Buiksbekleedfelen van een gezond, sterk, welgemaakt en eerstgeboren jongetje, met het zich daar aan bevindend overblijffel der Navelstreng.

a a. Dikte dezer buiksbekleedfelen.

b c. De ware huid, door dewelke de naveltreng van rond om cilinderswijze omvat wordt.

Derzelve regter zijde *b.* is gewoonlijk langer dan de linker zijde *c.*

d. e f. g. De eigenlijke Navelstreng.

b. d c. Grenslijn tusfchen de huidcilinder en de eigenlijke Naveltreng: dewelke de ware plaats aanduidt, alwaar deze streng van het ligchaam des kinds door de natuur wordt afgefcheiden.

f. f. De Navellagäderen.

g. De Naveläder.

T W E E D E A F B E E L D I N G.

Het zelfde gedeelte der buiksbekleedselen, van de binnenste, naar de buiksholte gekeerde zijde gezien.

b. De eigenlijke huid.

i. Vet, tusfchen de huid en de regte Buikspieren.

k. De regter regte Buikspier.

p. Het Buikvlies, gedeeltelijk buitenwaards omgeslagen.

l. m. n. o. r. u. Peesvliezige uitbreiding, welke van de fchuinsche en dwarsche Buikspier afkomt, en den Navelring vormt.

l. o. r. u. De Navelring. *o.* Bovenfte boog deszelven, dewelke uit fterk gebogene pezige vezelen bestaat; *u.* onderfte boog van den zelve, uit weinig gebogene vezelen beftaande

l. o. r. Kuiltje of vore, tusfchen den bovenften boog en de naveläder.

e. e De Naveläder.

f. g. De regter en linker Navellagäderen.

q. s. Een gedeelte der Pisbiaas, met derzelve band.

D E R D E A F B E E L D I N G .

Het zelfde gedeelte. Alleenlijk is het buikvlies (Afb. 2. *p.*) weggenomen, en de navelader *e.* naar onderen omgeslagen, om de gedaante van den bovensten boog des navelrings *l. o. r.* duidelijker in 't oog te doen vallen.

x. Plaats, alwaar enkel zachte celstof tusschen de navelader *e.* en den bovensten boog des navelrings *l. o. r.* gevonden wordt, én het meest aan echte navelbreuken schijnt blootgesteld te zijn.

V I E R D E A F B E E L D I N G .

Het zelfde stuk. De beide navelslagadèren *f. h.* benevens de pisblaas *q. s.* zijn bovenwaards omgeslagen, om ook den ondersten boog des navelrings te doen bemerken. De slagadèren *f. h.* laten zich gewoonlijk niet zuiver van de peesvezelen des navelrings bij *u.* afscheiden.

V I J F D E A F B E E L D I N G .

Een gedeelte der buiksbekleedselen van een Man van veertig jaren, met eene door water-

zucht veroorzaakte navelbreuk, van voren te zien.

a. De eigenlijke Huid.

b. Vet, tusfchen de huid en de voorfte pe-
zige uitbreiding der regter regte buikspier.

c. De voorfte dünnere plaat van de pezige
fchede der regte buikspier.

d d. e. Regte buikspieren. *d. d.* De regter.

e. De linker.

f. Vlake van de doorsnede der pezige of
witte lijn (*linea alba*).

g. Achterfte dikkere plaat van de pezige
fchede der regte fpier.

h. Voortgestuwde en eene breuk vormende
huid.

i. Eigenlijk navel-lidteken, door de breuk
naar de linker zijde benedenwaards verschoven.

Deze Afbeelding behoort, benevens de vol-
gende, tot de zesde waarneming.

Z E S D E A F B E E L D I N G.

Het zelfde ftuk, van de zijde der buiksholte
gezien.

a. b. c. d. e. f. g. Dezelfde deelen, als in
voorgaande *vijfde* Afbeelding.

k. i. q. De Navelring. *i.* Bovenfte boog
deszelven.

k q Verwijde plaats des navelrings, ter
doorlatinge van den door het buikvlies *o. p.*

gevormden breukzak, dewelke aan de plaats *x* in de *derde* Afbeelding beantwoordt.

l. Overblijffel der Naveläder.

m. m. Overblijffels der Navelslagäderen.

o. pp. Het Buikvlies.

q. Het door den navelring, aan de regter zijde van het overblijffel der naveläder *l.* tot eenen breukzak voortgestuwd gedeelte van het buikvlies.

Z E V E N D E A F B E E L D I N G .

De loodlijnige doorsnede des Navels en der buiksbekleedselen van een bejaard Man.

a. Oppervlakte der huid van den onderbuik.

b. De Navelkuil.

c. c. Vet in den vetrok, onder de huid.

d. d. Peesvliezige uitbreiding, tegen welke de regte buikspier legt

e. Het Buikvlies, terug geslagen na de afscheiding van het peesvliezige *d.*

ff. Geslotene kleine holligheid, dewelke een vetklompje bevat.

g. De steel van dit vetklompje.

NB.	Bladz.	7	Reg.	24	staat	V	moet	zijn	VI.
		10		26		IV			VI.
		11		7		III			IV.
				10		III			IV.
		25		10		V			VI.

Fig. I.

Fig. II.

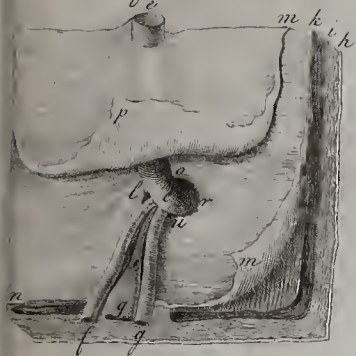
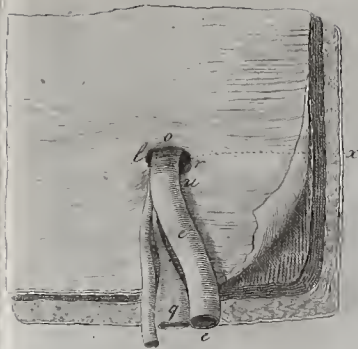

Fig. III.

Sommerring, over de Navellbreuken

Fig. IV.

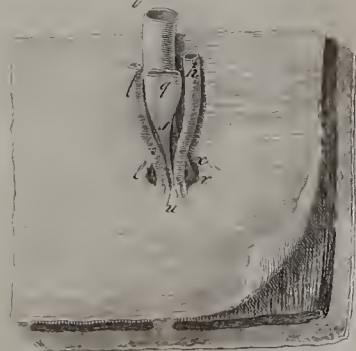

Fig. V.

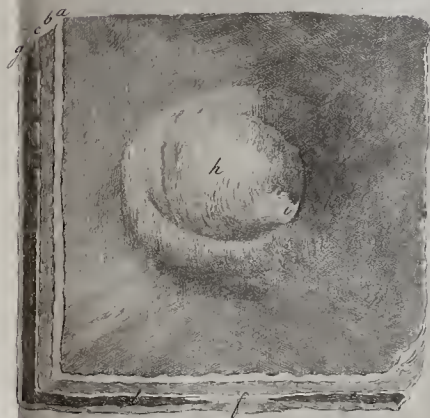

Fig. VI.

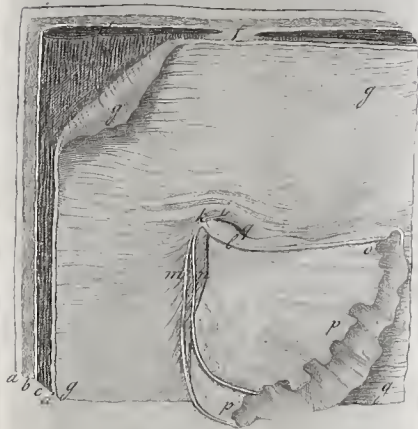

Fig. VII.

